

OPINNÄYTETYÖ
Tiina Lonnakko 2012

MEDIA LEIKKI-IKÄISEN LAPSEN ARJESSA

- Vanhempien arvio 3 – 5-vuotiaiden lasten median käytöstä

Rovaniemen
ammattikorkeakoulu
University of Applied Sciences
LUC

Hoitotyön koulutusohjelma, Terveystieteiden yksikkö

ROVANIEMEN AMMATTIKORKEAKOULU

HOITOTYÖN KOULUTUSOHJELMA

Terveydenhoitaja

Opinnäytetyö

MEDIA LEIKKI-IKÄISEN LAPSEN ARJESSA

- Vanhempien arvio 3 – 5-vuotiaiden lasten median käytöstä

Tiina Lonnakko

2012

Toimeksiantaja Rovaniemen kaupunki, terveysneuvonta

Ohjaajat: Aila Niskala & Raija Seppänen

Hyväksytty 1.3.2012

Tekijä	Tiina Lonnakko	Vuosi	2012
Toimeksiantaja Työn nimi	Rovaniemen kaupunki, terveysneuvonta Media leikki-ikäisen lapsen arjessa – Vanhempien arvio 3 – 5-vuotiaiden lasten median käytöstä		
Sivu- ja liitemäärä	57 + 4		

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa Rovaniemen keskustan neuvolan palveluja käyttävien 3–5-vuotiaiden lasten median käyttöä. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa neuvoloissa työskenteleville terveydenhoitajille tuoretta tietoa leikki-ikäisten lasten median käytöstä, jota he voivat hyödyntää ohjatesaan vanhempia lasten median käyttöön liittyvissä asioissa. Opinnäytetyön tutkimusongelmia ovat: minkä verran leikki-ikäiset kuluttavat aikaansa audiovisuaalisen median parissa, minkälaista audiovisuaalista mediaa leikki-ikäiset käyttävät ja mitkä ovat vanhempien arviot leikki-ikäisten lasten median käytöstä.

Tutkimus on luonteeltaan määrällinen. Teoriaosuudessa käsitellään leikki-ikäisen lapsen kehitystä, median vaikutusta lapseen, sekä mediakasvatuksen merkitystä. Tutkimuksen kohderyhmä koostuu Rovaniemen keskustan neuvolassa asioivien 3–5-vuotiaiden lasten vanhemmista. Aineiston keräämiseen olen käyttänyt vanhemmille osoitettua kyselylomaketta. Kyselylomakkeita jaettiin Rovaniemen keskustan neuvolan terveydenhoitajien toimesta yhteensä 105 kappaletta touko-kesäkuun aikana vuonna 2011. Kyselyyn vastasi 57 vanhempaa ja vastausprosentiksi muodostui 54 %.

Tutkimuksessa kävi ilmi, että leikki-ikäiset kuluttavat audiovisuaalisen median parissa aikaa kohtuudella ja käyttävät mediaa monipuolisesti. Leikki-ikäiset katsovat ikätasolleen sopivia mediasisältöjä, mutta myös poikkeuksia ilmeni lasten suosikki elokuvien ja pelien sisällöissä, sekä median käytön määrässä. Vanhemmat arvioivat ikärajojen olevan tärkeitä, he rajoittavat tai seuraavat lastensa median käyttöä ja pitävät mediakasvatusta tärkeänä. Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että leikki-ikäisten lasten median käyttö on hyvällä mallilla ja vanhemmat ovat valveutuneita mediakasvatuksen osalta. Median käyttöön liittyvässä terveysneuvonnassa on kuitenkin vielä kehitettävää, sillä kaikki eivät noudata suosituksia ja myös vanhemmat itse arvioivat haluavansa saada lisää tietoa lasten median käyttöön liittyen.

Avainsanat   **leikki-ikä, media, mediakasvatus**

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

KUVIOLUETTELO

2 MEDIA LEIKKI-IKÄISEN LAPSEN ARJESSA	3
2.1 LEIKKI-IKÄISEN LAPSEN KEHITYS.....	3
2.1.1 Kielellinen kehitys	3
2.1.2 Sosiaalinen kehitys	4
2.1.3 Leikin merkitys.....	5
2.1.4 Sukupuoli-identiteetin rakentuminen.....	6
2.2 LAPSET JA MEDIA	7
2.2.1 Televisio-ohjelmat ja DVD-tallenteet.....	8
2.2.2 Elektroniset pelit.....	10
2.2.3 Tietokone ja Internet	13
2.3 VANHEMMAT MEDIAKASVATAJAN ROOLISSA	14
2.3.1 Mediakasvatus	14
2.3.2 Kuvaohjelmien ikärajat.....	16
2.4 YHTEENVETO TYÖN TEOREETTISISTA KÄSITTEISTÄ	18
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	20
3.1 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSONGELMAT	20
3.2 TUTKIMUSMENETELMÄ	21
3.3 TUTKIMUKSEN OTANTAMENETELMÄ	21
3.4 AINEISTON KERÄÄMINEN	22
3.4.1 Kyselylomakkeen laatiminen	22
3.4.2 Saatekirje.....	24
3.4.3 Kyselyn toteutus	24
3.5 AINEISTON KÄSITTELY JA ANALYSOINTI.....	25
3.6 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS.....	26
4 TUTKIMUSTULOKSET	28
4.1 TUTKIMUKSEN TAUSTATIEDOT	28
4.2 LASTEN AJANKÄYTTÖ AUDIOVISUAALISEN MEDIAN PARISSA.....	30
4.3 LASTEN KÄYTTÄMÄT AUDIOVISUAALISEN MEDIAN SISÄLLÖT	34
4.4 VANHEMPIEN ARVIOT LASTEN MEDIAN KÄYTÖSTÄ.....	40
5 POHDINTA.....	44
5.1 TUTKIMUSTULOSEN POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	44
5.2 TUTKIMUKSEN TOTEUTUKSEN, EETTISYYDEN JA LUOTTAMUKSELLISUUDEN POHDINTAA.....	48
5.4 TUTKIMUKSEN MERKITYS TERVEYDENHOITOTYÖLLE JA JATKOTUTKIMUSAIHEET	51
LÄHTEET	53
LIITTEET	

KUVIO JA TAULUKKOLUETTELO

KUVIO 1. LEIKKI-ikäiset median käyttäjinä vanhempien arvioimana	19
KUVIO 2. KODIN MEDIALAITTEET	29
KUVIO 3. TELEVISIO-OHJELMIEN KATSELU	34
KUVIO 4. LASTEN SUOSIKKI TV-OHJELMAT	36
KUVIO 5. DVD-TALLENTEIDEN KATSELU	37
KUVIO 6. KONSOLIPELIEN PELAAMINEN	38
KUVIO 7. LEIKKI-ikäisten tietokoneen käyttö	40
KUVIO 8. ELOKUVIEN IKÄRAJAT OVAT TÄRKEITÄ.....	41
KUVIO 9. PYRIN NOUDATTAMAAN ELOKUVIEN IKÄRAJOJA.....	41
KUVIO 10. PELIEN IKÄRAJAT OVAT TÄRKEITÄ	42
KUVIO 11. PYRIN NOUDATTAMAAN PELIEN IKÄRAJOJA	42
KUVIO 12. MEDIAN KÄYTTÖ VIE AIKAA LAPSEN LEIKILTÄ JA / TAI HARRASTUKSILTA	42
KUVIO 13. MEDIAA TULISI KÄYTTÄÄ YHDESSÄ AIKUISEN KANSSA	43
KUVIO 14. MEDIAKASVATUS ON TÄRKEÄÄ	43
KUVIO 15. LAPSEMME ON TAITAVA MEDIA ASIOISSA	44
KUVIO 16. HALUAISIN SAADA ENEMMÄN TIETOA LASTEN MEDIAN KÄYTÖSTÄ	44
Taulukko 1. Tarkasteltavien lasten ikä ja sukupuoli.....	28
Taulukko 2. Leikki-ikäisten lasten (n=55) television katselu	30
Taulukko 3. Leikki-ikäisten lasten (n=55) dvd-tallenteiden katselu	31
Taulukko 4. Leikki-ikäisten lasten (n=52) konsolipelien pelaaminen.....	32
Taulukko 5. Leikki-ikäisten lasten (n=55) tietokoneen ja internetin käyttö	33

1 JOHDANTO

Media on osa jokaisen suomalaisen perheen elämää ja läsnä myös pienten lasten arjessa. Leikki-ikäiset lapset ovat luonnostaan kiinnostuneita kaikesta uudesta ja he seuraavat ja ottavat innokkaana mallia sisarustensa ja vanhempiensa tekemisistä, kuten median käytöstä. Lapset ovat media- ja tietotulvan ympäröimiä siinä missä aikuisetkin, mutta lapsen kyky käsitellä ja lukea mediaa ja sen viestejä on vasta kehittymässä. Median tarjonta ja sen käyttö voi herättää vanhemmissa paljon huolenaiheita, mutta se nähdään myös hyvänä, lasten kehitystä ja oppimista tukevana asiana.

Tutkin opinnäytetyössäni Rovaniemen seudulla asuvien leikki-ikäisten lasten median käyttöä ja vanhempien arviota lastensa median käytöstä. Olen pyrkinyt selvittämään, kuinka paljon 3 – 5-vuotiaat lapset kuluttavat aikaansa audiovisuaalisen median parissa ja minkälaista mediaa lapset käyttävät. Lisäksi pyrin selvittämään, mitä mieltä vanhemmat ovat lasten median käytöstä, kuten elokuvien ja pelien ikärajoista ja lastensa mediataidoista. Työn aihe on lähtöisin työelämän tarpeista. Neuvolan terveydenhoitajat ovat kiinnittäneet huomiota lasten median käyttöön omassa työssään ja kiinnostuneet asiasta.

Median sisällöt vaikuttavat laajasti lasten tiedolliseen -, tunne-elämän - ja identiteetin kehitykseen, sekä fyysiseen ja sosiaaliseen kehitykseen (Salokoski–Mustonen 2007, 1). Sen vuoksi vanhempien tukeminen ja ohjaus lasten median käyttöön liittyen on tärkeää ja tulee huomioida terveydenhoitajan työssä. Parhaita keinoja turvata lasten hyvinvointi mediamaailmassa ovat vanhempien valistus sekä mediakasvatukselliset keinot. Näiden keinojen avulla syntyvät mediataidot paitsi lisäävät mediasta saatavaa iloa ja hyötyä, myös ennaltaehkäisevät median haitallisia vaikutuksia lasten kehitykseen. (Mustonen–Pulkkinen 2003, 101.)

Pienten, alle koulu-ikäisten lasten median käyttöä ei ole tutkittu kovinkaan paljon. Aihe on kuitenkin erittäin ajankohtainen ja pienten lasten median käyttöä on alettu kartoittaa valtakunnallisestikin. Mediakasvatusseura on toteuttanut vuonna 2010 hankkeen, jonka tavoitteena oli kehittää malli 0 – 8-vuotiaiden lasten

median käytön ja mediasuhteen säännölliseen seurantaan. Lasten median käytön seuranta koetaan tärkeäksi, sillä lasten mediaympäristö elää jatkuvassa muutoksessa. Mediabarometrilla nähdään olevan myös kansainvälistä merkitystä, koska tarvetta päivitettyyn tietoon ja kansainväliseen seurantaan pienten lasten median käytöstä on muuallakin kuin Suomessa. (Mediakasvatusseura 2009.)

2 MEDIA LEIKKI-ikäISEN LAPSEN ARJESSA

2.1 Leikki-ikäisen lapsen kehitys

Leikki-ikä käsittää ikävuodet 1-6. Se voidaan jakaa myös varhaiseen (ikävuodet 1-3) ja myöhäiseen (ikävuodet 3-6) leikki-ikään. Tällöin lapsen psyykinen kehitys etenee nopeasti ja lapsi oppii monia fyysisiä ja sosiaalisia taitoja. Lapsi oppii kielen avulla ilmaisemaan itseään, hän toimii yhä itsenäisemmin eikä tarvitse vanhempiensa apua päivittäisissä toiminnoissa kuten aiemmin. Leikki-ikässä muisti alkaa toimia aiempaa tehokkaammin ja lapset imevät vaikutuksia ympäristöstään mallioppimisen kautta. Lapsi oppii päivittäisiä toimintoja matkimalla leikeissään vanhempiaan. Vanhemmat ovatkin lapsen tärkeimmät samaistumis-kohteet leikki-ikässä. (Anttila – Eronen – Kallio – Kanninen – Kaupinen – Paavilainen - Salo 2009, 70-81; Ivanoff – Risku – Kitinoja – Vuori - Palo 2001, 60,65.) Tässä opinnäytetyössä tarkoitan leikki-ikäisillä 3 – 5-vuotiaita lapsia, sillä tutkimukseni kohdentuu juuri tähän ikäryhmään.

2.1.1 Kielellinen kehitys

Kielellä on merkittävä sija ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Se on sosiaalisen vuorovaikutuksen, mielikuvituksen, ajatusten ja tunteiden viestintäväline, sekä käyttäytymisen säätelijä. Kielellinen kehitys ja oman äidinkielen oppiminen merkitsee suurta harppausta lapsen ajattelun kehittymisessä. Jo ennen kuin lapsi oppii sanomaan sanoja, hän elää symbolien maailmassa ja oppii omalle perheelleen ja kulttuurilleen ominaisia ilmaisutapoja. Ensimmäisten sanojen myötä lapsi ymmärtää tietyn kielellisen ilmaisun (sanan) vastaavan jotain sisältöä (asia, esine). Lapsi oppii näin jäsentämään havaintomaailmaansa ja saa ilmaistua toiveensa ja aikomuksensa helpommin aikuisten ymmärrettäväksi. (Anttila ym. 2009. 73; Karling – Ojanen – Siven – Vihunen - Vilen 2009, 135.)

3-vuotiaana puheenkehitys on nopeaa ja lapsi oppii jopa 10 uutta sanaa päivässä. Lapsi osaa yhdistää sanoja lauseiksi ja ilmaista itseään yhä monipuolisemmin ja tällöin puheessa alkaa esiintyä aikamuotoja, apuverbejä, käsky-, kiel-

to ja kysymyslauseita. 4 – 5-vuotiaana lapsi käyttää jo 5 – 6-sanaisia lauseita ja hallitsee yli 1000 sanaa. Omatekoiset taivutusmuodot vähenevät hiljalleen, mutta ääntämisvirheitä voi vielä esiintyä. Tässä iässä lapsi alkaa kysellä paljon. (Ivanoff ym. 2001. 62.)

Leikki-ikä kielellistä kehitysvaihetta kutsutaankin kyselykaudeksi. Tällöin lapsi kerää innokkaasti uutta tietoa ja harjoittelee puhumista kyselemällä. Ikävaihe kahdesta neljään vuoteen on niin sanottu ”mikä -vaihe” ja tällöin lapsi osoittelee asioita haluten tietää niiden nimet. Asioiden nimeäminen etenee vähitellen kuvaileviin ominaisuuksiin, kuten väreihin ja kokoihin. Neljästä kuuteen ikävuoden välille ajoittuu ”miksi -vaihe”, jolloin lasta alkaa kiinnostaa ilmiöiden väliset syy-seuraussuhteet, kuten miksi yöllä on pimeää. On tärkeää, että lapsi saa heti vastauksen kysymyksiinsä, koska puheen oppiminen on tilannesidonnaista. Sanavarasto ja kielellinen ilmaisukyky kehittyvät siis sitä nopeammin, mitä enemmän vanhemmat puhuvat lapsilleen juuri siitä, mitä he lastensa kanssa kulloinkin tekevät. (Anttila ym. 2009. 75 – 76.)

2.1.2 Sosiaalinen kehitys

Lapsi on jo vauvasta lähtien sosiaalisesti aktiivinen perheenjäsentensä kanssa. Leikki-ikässä monet muutkin ryhmät, kuten päiväkotit, kerhot ja harrastusryhmät tulevat tärkeiksi, kun lapsen maailma laajenee ja siihen kuuluvat nyt vanhempien ja sisarusten lisäksi muut sukulaiset, sekä aikuiset ja lapset hoitopaikassa, leikkipuistossa, harrastuksissa ja naapurustossa. Lapselle on tällöin tärkeää oppia viestimään omia tarpeitaan ja tulemaan toimeen toisten kanssa. Tällaisten sosiaalisten pelisääntöjen omaksuminen edistää lapsen kasvamista yhteisön jäseneksi. Uusien sosiaalisten suhteiden muodostamista ja vanhemmista irtautumista helpottaa lapsen turvallinen ja myönteinen suhde omiin vanhempiin. (Anttila ym. 2009, 80; Ivanoff ym. 2001, 61; Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 90.)

Yli kolmevuotiaana lapset oppivat leikkimään toisten lasten kanssa ja alkavat kaivata entistä enemmän leikkikavereita. Sosiaaliset taidot ovat kuitenkin vasta hioutumassa näin pienillä lapsilla, eikä yhteisleikki onnistu läheskään aina.

Vanhemmat ja heidän kanssaan vietetty yhteinen aika on edelleen ensisijaisen tärkeää ja lapsen hyvinvoinnin perusta. (Ivanoff ym. 2001, 61; Mannerheimin Lastensuojeluliitto.)

4-vuotiaana lapsi pystyy aiempaa paremmin ottamaan huomioon muita. Hän osaa lohduttaa ja osoittaa myötätuntoa muita kohtaan. Neuvottelutaidot kehittyvät ja riitatilanteet selvitetään yhä useammin puhumalla. Neljävuotiaasta ei aina kuitenkaan ole mukava joustaa ja lapsi saattaa olla leikeissä aggressiivinen, koska hänen on vielä vaikea hallita tunteitaan. Tässä iässä lapsi alkaa myös arvioida omia taitojaan ja kykyjään vertailemalla itseään muihin. Tästä johtuen lapsi alkaa kokea ensimmäisiä kertoja huonommuuden tunteita, jos hän kokee olevansa erilainen kuin muut, esimerkiksi kömpelömpi tai taitamattomampi. 4-vuotiaana moraaliset käsitykset alkavat kehittyä voimakkaasti ja lapsi alkaa pohtia oikean ja väärän eroa. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2010.)

Viisivuotias on usein hyvin sosiaalinen ja nauttii aikuisten ja kavereiden seurasta. Sosiaaliset taidot ovat entisestään hioutuneet, eikä kavereiden kanssa tule enää yhtä herkästi riitaa. Ystävyysuhteet alkavat olla melko kestäviä ja lapsella voi olla jo joitain erityisen hyviä kavereita. Viisivuotiaasta kiehtovat pelit ja leikit joissa on selkeät säännöt ja lapset alkavat olla taitavia erilaisissa yhteisleikeissä. Kavereiden mielipiteet vaikuttavat yhä enemmän siihen mikä on hyväksyttävää ja asioiden liioittelu ja leuhkiminen kuuluvat asiaan. Tässä iässä moraalikäsitykset kehittyvät entisestään, lapsi ymmärtää oikean ja väärän eron ja pohtii hyvän ja pahan käsitteitä. (Ivanoff ym. 2001, Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2011.)

2.1.3 Leikin merkitys

Kaikki maailman lapset leikkivät ja leikin nähdään olevan olennainen osa lapsuutta ja lapsen kehitystä. Leikissä tulevat esiin lapsen kognitiiviset ja sosiaaliset taidot, sekä minän kehitys ja leikin avulla lapsi oppii jäsentämään ajatuksiinsa, käsittelemään tunteitaan sekä pohtimaan kasvun ja kehityksen tuomia muutoksia. Leikki on lapselle tärkein ja luonnollisin itseilmaisun kanava, jonka

avulla hän tuo esille kokemuksiaan, tunteitaan ja ajatuksiaan. Myös motoriset taidot kehittyvät ikään kuin sivutuotteena toiminnallisissa juoksu- ja hyppy-leikeissä. Nukkea pukiessa ja legoilla rakentaessa silmän ja käden yhteistyö vahvistuu ja hienomotoriikka harjaantuu. (Anttila ym. 2009, 91; Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 78–79; Karling ym. 2009, 202.)

Kolmevuotiaat lapset siirtyvät leikeissään symbolien käyttöön: lelut eivät enää ole välttämättä sitä miltä näyttävät, vaan jotain muuta lapsen mielikuvituksen tuottamaa. Keppi muuntuu lapsen leikeissä miekaksi, tuoli hevoseksi ja kirjoista voi rakentaa vaikkapa talon. Kolmivuotiaat osaavat jo leikkiä yhdessä muiden lasten kanssa, kun siihen asti lapset ovat leikkineet vielä vieretysten. 4–5-vuotiaana mielikuvitus on leikeissä voimakkaimmillaan. Erilaiset roolileikit rakentuvat ympäristön malleista. Lapset leikkivät mielellään kotia, kauppaa ja kirjastoa. Leikeissä on monimutkaiset juonet, jossa hyvä ja paha taistelevat ja ne ovat täynnä vaarallisia tapahtumia ja urotekoja. 5–6-vuotiaana lapsi siirtyy sääntöleikkeihin, joille on tunnusomaista ennalta sovitut säännöt ja roolit. Sääntöleikit auttavat lasta ymmärtämään yhteiskunnassa vallitsevia sääntöjä ja normeja. (Anttila ym. 2009, 91 – 92; Ivanoff ym. 2001, 65; Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 83.)

Mielikuvitus on leikki-iässä erittäin vilkasta ja mielikuvitusmaailma on lapselle usein hyvin todellinen. Se rikastuttaa leikkejä ja lapsi voi kuvitella mielessään mitä merkellisimpiä asioita, joita aikuinen ei aina ymmärrä. Lapsella voi olla tällöin myös mielikuvitusystäviä. Mielikuvitus auttaa lasta tuottamaan mielikuvia tarinoidessa ja satuja kuunnellessa ja se lisää myös lapsen pelkoja. Lapset ovat kautta aikojen pelänneet peikkoja, noitia ja mörköjä ja esimerkiksi elokuvien ja ohjelmien myötä hahmot saatetaan kokea yhä todentuntuisemmiksi ja pelottavammiksi. (Anttila ym. 2009, 96; Ivanoff ym. 2001, 63; Paavilainen - Voittoinen 2007.)

2.1.4 Sukupuoli-identiteetin rakentuminen

Lapsen sukupuoli identiteetti alkaa hahmottua leikki-iässä. Fyysiset erot lapsi

havaitsee jo kaksivuotiaana ja pian sen jälkeen hän alkaa liittää sukupuoleen erilaisia käyttäytymispiirteitä ja ominaisuuksia. Näihin käsityksiin lapsi saa vaikutteita perheestä, päiväkodista ja mediasta. 4 – 5-vuotiaat harjoittelevat tätä leikeissä, jotka korostavat sukupuolten välistä eroa. Tytöt leikkivät hoiva- ja prinsessaleikkejä kun pojat taas ovat kiinnostuneempia toiminta- ja ritarileikeistä. Leikki-ikänsä alussa on tyypillistä, että lapsi kuvittelee sukupuolen olevan vaihdettava ominaisuus. Ennen kouluikää lapsi kuitenkin oppii ymmärtämään, että sukupuoli on pysyvä ja tällöin hän hyväksyy biologisen sukupuolensa osaksi identiteettiään. (Anttila ym. 2009, 92 – 94.)

Pojat ja tytöt valikoivat leikkikavereikseen selvästi mieluiten omaa sukupuoltaan olevia kavereita. Tytöt leikkivät enemmän yhteisleikkejä, kuten kotia, kun taas poikien leikit ovat toiminnallisempia ja niissä korostuu voittaminen. Tämän on arveltu johtuvan siitä, että poikien ja tyttöjen ryhmien sisäinen vuorovaikutus on erilaista. Lisäksi vanhemmat ohjaavat omalla toiminnallaan jo varhain tytöksi ja pojaksi kasvamista, usein huomaamattaan. He sallivat usein pojilta avoimempaa kilpahenkisyyttä ja odottavat tyttöjen olevan joustavia ja neuvottelutaitoisia. (Anttila ym. 2009, 94.)

2.2 Lapset ja media

Yleensä medialla tarkoitetaan erilaisia viestintävälineitä, joilla on mahdollista tuottaa ja vastaanottaa viestejä, sekä näiden välineiden sisältöjä (Niinistö – Ruhlala – Henriksson – Pentikäinen 2006, 8). Media on kuitenkin laaja ja monimerkityksellinen käsite, joka voidaan jakaa useaan alakäsitteeseen. Se on myös yhteiskuntaan sidottu ilmiö, jonka taustalla vaikuttavat monet asiat, kuten taloudelliset ja poliittiset tekijät ja tästä syystä esimerkiksi lastenohjelmat ovat erilaisia eri puolella maailmaa. Leikki-ikäinen lapsi on kietoutunut jo moniin viestintävälineisiin ja mediaympäristöihin. Esimerkiksi muumihahmot ovat tuttuja paitsi television kautta, myös sarjakuvina, julisteina, kirjoina, leluina ja ruokailuvälineinä, jotka ovat kaikki osa mediaa. Jopa leikit ovat median kyllästämiä. Ne heijastavat usein mediasta tuttuja asetelmia ja toimintatapoja, vaikka eivät suoranaisesti liittyisikään TV-ohjelmiin. (Inkinen 2005, 12; Kupiainen 2002, 72.) Tässä

opinnäytetyössä tarkastelen yleisimpiä lasten suosimia audiovisuaalisia medialaitteita. Audiovisuaalinen tarkoittaa näön ja kuulon avulla havaittavaa, toisiinsa liittyvän kuvan ja äänen käyttöä (Suomen mediaopas 2011). Tarkasteluni alla ovat television ja DVD-tallenteiden, konsolipelien, sekä tietokoneen ja Internetin käyttö.

2.2.1 Televisio-ohjelmat ja DVD-tallenteet

Televisio on tutkimusten mukaan suosituin media lasten keskuudessa. Yleisesti lasten television katselua käsittelevissä keskusteluissa nousee esiin pyrkimys säädellä katselua heidän oman etunsa vuoksi. TV-ohjelmissa kuvataan usein todentuntuisesti erilaisia tapahtumia ja ilmiöitä, joiden näkemistä ja kuulemista ei aina pidetä lapsille sopivana, koska pieni lapsi ei kykene yleisen uskomuksen mukaan erottamaan television välittämää todellisuutta omasta arkitodellisuudestaan. Tämän vuoksi televisiossa näkyvien tapahtumien epäillään vaikuttavan haitallisesti lasten käyttäytymiseen ja ajatteluun. Useat tutkimukset ovat kumonnet nämä olettamukset liian yksinkertaistettuina, mutta silti huoli televisio-ohjelmien vaikutuksista lapsiin elää ihmisten mielissä. (Valkonen – Pennonen – Lahikainen 2005, 54 – 56, 58.)

Leikki-ikäiset hahmottavat maailmaa konkreettisten, havaittavien asioiden kautta ja pelästyvät helposti vahvoja visuaalisia kuvauksia, sillä he kokevat visuaaliset elämykset hyvin voimakkaasti. Lapsi alkaa ymmärtää 2-vuotiaasta alkaen pysyvyyden-, ja 5-vuotiaasta alkaen säilyvyyden käsitteitä, jotka molemmat ovat tärkeitä median kokemisen ja ymmärtämisen kannalta. Esimerkiksi säilyvyyden käsitteen ymmärtäminen auttaa lasta erottamaan yhä paremmin faktan ja fiktion eroa ja auttaa näin tunteiden hallinnassa ja vähentää pelkoja. Noin viisivuotiaasta lähtien lapsen ajattelu kehittyy sille tasolle, että lapsi pystyy itse ratkaisemaan ongelmia ja tekemään päätelmiä. Tällöin lapselle kehittyy valmius vetää raja todellisen ja kuvitellun välille mediassa. Kuitenkin niin sanotun tosi-tv:n ja vuorovaikutteisten formaattien hämärtyneet rajat faktan ja fiktion välillä ovat suuri haaste lapsen todellisuudentajun kehitykselle mediakasvatuksen näkökulmasta katsottuna. (Salokoski - Mustonen 2007, 22.)

Jalonen ja Suomela ovat tutkineet päiväkotikäisten lasten median käyttöä opinnäytetyössään Lapset median käyttäjinä. Kyseisen tutkimuksen tulokset osoittavat television lastenohjelmien olevan suosituin media päiväkotikäisten ryhmässä. Kiintoisa havainto tutkimuksessa oli, että lastenohjelmien lisäksi päiväkotikäiset lapset seurasivat myös aikuisille tarkoitettua ohjelmatarjontaa, joista suosituimmiksi nousivat kotimaiset draamaohjelmat *Salatut elämät* ja *Kotikatu*. Myös erilaiset koko perheen viihdeohjelmat, kuten Nelosella esitettävä *Hauskat kotivideot*, olivat suosittuja ja lapset seurasivat jonkin verran myös tosi-tv sarjoja, kuten *Sairaala* sarjaa. Uutiset ja urheiluohjelmat eivät lapsia kiinnostaneet, mutta aikuisten katsoessa näitä lapset kuulivat ja seurasivat sivusta uutisissa esitettyjä tapahtumia, esimerkiksi maailmalla sattuneita luonnonkatastrofeja. Lapset kokivat tällaiset uutiset pelottaviksi. (Jalonen - Suomela 2010, 35 – 38.)

Korhonen on käsitellyt väitöskirjassaan pienten lasten television katseluun liittyviä pelkoja. Tutkimus tehtiin vuosina 1993 ja 2003 5 – 6-vuotiaille lapsille. Molempina vuosina 80 % lapsista kertoi pelkäävänsä jotain TV-ohjelmaa. Kävi ilmi että lapset pelkäsivät eniten mielikuvitusolentoja ja ohjelmissa esiintyvää väkivaltaa. Mielikuvitusolentojen aiheuttama pelko oli selvästi lisääntynyt kymmenen vuoden aikana. Vuonna 1993 lasten pelot kohdistuivat suurimmaksi osaksi aikuisille suunnattuihin ohjelmiin ja vuonna 2003 lastenohjelmiin. Korhonen arveli tämän johtuvan siitä, että vanhemmat ovat alkaneet kiinnittää enemmän huomiota asiaan ja säädellä sitä, mitä lapset televisiosta katsovat. Tutkimuksen mukaan kaikilla tutkimukseen osallistuneilla lapsilla oli käytössään vähintään yksi pelonhallintakeino TV-ohjelmiin liittyvien pelkojen torjumiseksi. (Korhonen 2008, 9 – 10.)

Televisio-ohjelmien lisäksi lapset katsovat lastenohjelmia ja elokuvia myös DVD-tallenteilta. Aikaisempien tutkimusten mukaan 92 % 3 – 7-vuotiaista lapsista katselee videoita tai DVD-tallenteita ja 4 – 10-vuotiaat kuluttavat videoiden ja DVD-tallenteiden katseluun noin 24 minuuttia päivässä (Kangas - Lundvall – Sintonen 2008, 8; Tilastokeskus 2009). Vuoden 2010 myydyimpien DVD-elokuvien TOP 20 listalle sijoittui 6 lasten- tai koko perheen elokuvaa, joista

kaksi on kärkisijoilla (Suomen elokuvasäätiö 2011).

2.2.2 Elektroniset pelit

Elektroniset pelit ovat tulleet viime vuosikymmenten aikana osaksi yhä nuorempien lasten arkea ja vaikuttaneet myös olennaisesti heidän kasvuympäristöönsä. Pelejä on markkinoilla hyvin paljon erilaisia ja niitä voi pelata monenlaisilla laitteilla. Tietokoneella pelataan pc-pelejä ja Internetin kautta erilaisia nettipelejä. Pelikoneet, eli konsolit kuten X-box, PlayStation ja Nintendo Wii ovat yleistyneet ja tarjoavat laajan repertuaarin erilaisia pelejä kaikenikäisille. Teknologian kehittyminen mahdollistaa peliharrastuksen aloittamisen yhä nuorempana ja tekevät pelaamisen mahdolliseksi myös pienille lapsille erilaisten lisälaitteiden, kuten kosketusnäytön ja liiketunnistimien avulla. Pelit tuovat lasten mediatarjontaan vuorovaikutteisen luonteensa takia uudenlaisia piirteitä verrattuna televisio-ohjelmiin ja elokuviin. Peleissä vaadittu vuorovaikutteisuus, sekä eri aisteja yhdistävä toiminta kietoo lapsen tarkkaavaisuuden tehokkaammin osaksi pelin tarinaa kuin esimerkiksi elokuva, jonka tarinan eteneminen on lapsesta riippumaton. Pelien virtuaalitodellisuuden sulautumista kutsutaan immersiksi, millä tarkoitetaan voimakasta psykologista eläytymistä ja tunnetta siitä että pelaaja on osa pelimaailman tapahtumia. Vuorovaikutteisuuden ja helposti syntyvän immersiokokemuksen vuoksi pelien oletetaan tuottavan lapsille voimakkaampia elämyksiä kuin perinteinen audiovisuaalinen media. (Salokoski 2006, 67.)

Elektronisia pelejä on olemassa teemoiltaan ja sisällöiltään hyvin erilaisia. Lapsille on paljon mukavaa pelitarjontaa jo taaperokäisistä ja jopa vauvoista lähtien. Eri ikäkausina lasta kiinnostaa erilaiset pelit lapsen kehitystason ja pelin vaikeusasteen ja sisällön mukaan. Tarinoiden teemat ohjaavat pitkälti lasten pelivalintoja. Ennen kouluikää lapset suosivat pelejä, joissa on eläinhahmoja ja televisioistakin tuttuja mielikuvitushahmoja, kuten Nalle Puh tai Muumit. Virtuaaliset sadut ja tasohyppelypelit ovat leikki-iässä hyvin suosittuja ja pelien hahmot ovat monestikin suuria idoleita pelaajilleen. Pelaaminen lisääntyy lapsen teknisten taitojen kehittyessä ja lapsen kehittyminen, kasvaminen ja uusien taitojen oppiminen laajentavat pelitarjontaa ja lapsia kiinnostavia teemoja. Kielellinen kehitys 3 – 4-vuotiailla mahdollistaa yksinkertaisten juonellisten tarinoiden ym-

märtämisen, mutta monimutkaiset juonelliset pelit tulevat ajankohtaiseksi vasta kouluiässä. Sukupuoli-identiteetin herääminen 5-6 vuoden iässä heijastuu myös lasten pelivalintoihin. Tällöin pojat etsivät toimintaa ja sankareita, jolloin myös väkivaltaiset taistelupelit alkavat kiinnostaa. Tytöt taas ovat kiinnostuneita prinsessa- ja Barbie-peleistä. (Salokoski 2006, 68 – 69.)

Pelaaminen voi vetovoimaisuutensa takia tulla joskus liian hallitsevaksi osaksi jo hyvin pientenkin lasten arkea. Se voi viedä aikaa leikiltä ja sosiaaliselta kanssakäymiseltä ikätovereiden ja perheenjäsenten kanssa. Tämän vuoksi pelaamisen tulisi pysyä kohtuudessa ja peliaikojen ajoittua niin, ettei lapsi pelaa juuri ennen nukkumaan menoa, jotta lapsi pystyy rauhoittumaan hektisten pelitapah- tumien jälkeen. Jos lapsi pelaa myöhään illalla, unen saanti saattaa viivästyä ja se voi näkyä kotona ja päivähoitossa väsymyksenä. Vastapainona pelaamiselle tulisi arjessa olla perinteisiä leikkejä, pelejä ja ulkoilua, jolloin myös lapsen fyysinen energia pääsee purkautumaan. Peliriippuvuudesta voidaan puhua silloin, jos pelaaminen alkaa häiritä lapsen arkirutiineja: lapsi ei ehdi syödä tai nukkua tai itsekontrolli ei riitä pelaamisen lopettamiseen. Lisäksi riippuvuudesta voidaan puhua, jos pelaamattomuus synnyttää levottomuutta ja kyvyttömyyttä muihin leikkeihin ja pelaaminen syrjäyttää leikkiverit. (Salokoski 2006, 75 – 76.)

Parhaimmillaan pelaaminen tukee lapsen kielellistä, kognitiivista ja sosiaalista kehitystä. Erilaiset oppimispelit sekä viihdepelit opettavat monia tärkeitä ajatteluprosesseja, kuten ongelmanratkaisua, päättelyä ja visuaalista hahmottamista. Lapset voivat oppia eri peliteemojen kautta esimerkiksi historiasta ja kulttuurista ja lisäksi pelit harjaannuttavat avaruudellista ajattelua ja muistia. Pelit tarjoavat lapsille tunnekokemuksia, elämyksiä ja roolimalleja sekä laajentavat kokemuk- sia maailmasta, tarjoavat stereotypioita, sosiaalisia voimia, arvoja ja persoonal- lisuuden rakennusaineita. Pelien virtuaaliset seikkailut haastavat lapsen koske- tuksiin tunne-elämänsä kanssa ja tarjoavat turvallisen ympäristön kohdata myönteisten tunteiden lisäksi pelkoa, jännitystä, vihaa, aggressiota, sekä harjoi- tella näiden tunteiden hallintaa. (Salokoski 2006, 71 – 72.)

Keskeisiä kielteisiä pelaamisen vaikutuksia pienillä lapsilla ovat pelot ja paina- jaisunet. Eniten pelkoja herättää lapsille sopimattomat, aikuisille tarkoitetut peli-

sisällöt kuten väkivalta ja seksi. (Salokoski 2006, 73.) Lapsia on aina kiinnostanut vireystilaa nostattavat pelottavat ja väkivaltaiset sadut. Väkivalta on peleissä usein hallitsevassa osassa ja jopa joka toisessa lapsille suunnatussa pelissä on väkivaltaista sisältöä. Peleissä esiintyvä väkivalta saattaa ilmentyä hyvinkin erilailla ja väkivaltaa esiintyy laaja-alaisesti myös lapsille suunnatuissa peleissä. Lastenpeleissä ja ikärajoiltaan lapsille sallituissa peleissä esiintyvä väkivalta kuitenkin poikkeaa muiden, aikuisille tarkoitettujen pelien väkivallasta. Lastenpeleille on tyypillistä sankarihahmon toimintana esitetty animoitu väkivalta, jonka seuraukset on minimoitu ja johon on usein yhdistetty huumori. ”*Väkivallan keskeisyys myös lapsille sallituissa peleissä osoittaa, etteivät ikärajat suojaa lasta peliväkivallalta.*” Ja vaikka suurin osa väkivaltaisista peleistä on aikuisille suunnattuja, tutkimukset osoittavat, että myös lapset pelaavat näitä pelejä. (Salokoski 2005, 15, 92 – 93.)

Jotta pelaamisesta saataisiin harmiton ja hauska harrastus pienille lapsille, edellyttäisi se Salokosken mukaan aktiivista puuttumista lasten suosimien pelien sisältöihin ja pelaamisen määrään, sekä vanhempien kannustusta ja tuke- mista lastensa pelaamisen valvonnassa (Salokoski 2005, 91). Paras tapa vähentää jonkin asian haitallisia vaikutuksia lapsiin on vähentää tai poistaa kokonaan altistuminen tuolle asialle, oli kyse sitten mediaväkivallasta tai kodin vaarallisista esineistä (veitset yms.). Vanhemmat, jotka pelkästään pelaavat väkivaltaisia pelejä lastensa kanssa, voivat vain pahentaa tilannetta. Tällöin lapsi näkee yhdessä pelaamisen väkivaltaisten asenteiden ja käyttäytymisen hyväksymisenä, ellei siihen liity selkeäsanaisista keskustelua väkivallan vahingollisuudesta ja sopimattomuudesta, sekä kannustamista väkivallattomiin vaihtoehtoihin. (Anderson – Gentile – Buckley 2007, 229 – 230). Täytyy kuitenkin muistaa, ettei valtaosa lapsista muutu pelaamisen tai muun audiovisuaalisen median vaikutuksesta väkivaltaiseksi, vaikka lapsi matkisikin elokuvan tai pelin aggressiivisiä tapahtumia leikeissään. ”*Oleellista on, pysyykö aggressio leikkinä, vai pettääkö lapsen itsekontrolli niin, että hän tekee oikeasti vahinkoa muille tai esineille. Mediaväkivalta lisää aggressiota etenkin niillä lapsilla, jotka itse ovat ennestään aggressiivisiä, ja jotka elävät väkivaltaa hyväksyvässä ympäristössä.*” (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 208.)

2.2.3 Tietokone ja Internet

Lapset ottavat ennakkoluulottomasti haltuunsa tietoteknisiä laitteita ja leikki-ikäiset lapset voivat olla jo varsin taitavia tietokoneen käyttäjiä. Lapsen näkökulmasta tietokoneita on aina ollut olemassa ja se voi olla yhtä arkinen leikin ja toiminnan väline kuin rakennuspalikat. Tietokonetta voi käyttää monenlaiseen toimintaan leikki-ikäisen kanssa: sillä voi piirtää, kirjoittaa, pelata, katsella kuvia, ohjelmia ja elokuvia ja hyödyntää Internetin tarjontaa. Parhaimmillaan tietokone kehittää ja innostaa lasta ongelmanratkaisussa ja uusien asioiden kokemisessa ja ymmärtämisessä. Tietokonetyöskentelyn on myös todettu lisäävän lapsen kiinnostusta kirjaimia, kirjoittamista ja lukemista kohtaan. Lapsen luontainen oppimisen ilo ja uteliaisuus ohjaavat lasta tietokoneen ja Internetin monipuoliseksi käyttäjäksi, mutta samat ominaisuudet voivat aiheuttaa myös turvattuutta ja vaikeuksia. Oleellista onkin, että vanhemmat tietävät mitä lapsi tekee tietokoneella ollessaan. (Niinistö – Ruhala – Henriksson – Pentikäinen 2006, 89.)

Internet on media joka tuo mahdollisuuksia ja riskejä myös leikki-ikäisen lapsen elämään. Se on lasten keskuudessa vetovoimainen media täynnä mielenkiintoisia sisältöjä, tietoa ja viihdettä. Internet mahdollistaa tiedonhaun ja tiedonvälityksen, asioiden hoidon, kaupankäynnin ja sosiaalisen vuorovaikutuksen. Lasten tietokoneen käytöstä puhuttaessa on tärkeää muistaa, että käyttötaito ja medialukutaito ovat eri asioita (Matikkala ym. 2005, 99). Internetin käyttö vaatiikin sisällön käsittelyn taitoja ja kykyä erottaa oikea tieto väärästä ja toimia turvallisesti. Lapset ajautuvat helposti pelottaville sivuille ja turvallisia nettitaitoja onkin tärkeää harjoitella pienestä pitäen. Mitä pienemmästä lapsesta on kyse, sitä tärkeämpää on harjoitella Internetin käyttöä yhdessä aikuisen kanssa. (Niinistö ym. 2006, 89 – 90; Salokoski - Mustonen 2007, 33.)

2.3 Vanhemmat mediakasvattajan roolissa

2.3.1 Mediakasvatus

Vanhemmilla on aina päävastuu lastensa kasvattamisesta ja he ovat keskeisessä roolissa lasten mediavalintojen ja -kuluttamisen hallinnassa. Medialle altistuminen tapahtuu pääsääntöisesti kotona, ja tämän vuoksi vanhemmilla on ensisijainen vastuu myös lastensa mediakulutuksesta. ”*Vaikka lapsi omaksuu tiettyjä asenteita ja käyttäytymismalleja mediasta, vanhempien vaikutus kasvatuksen, rajoitusten ja keskustelujen kautta muokkaa lapsen mediasta omaksuttamia malleja sekä vaikuttaa lapsen kykyyn käsitellä mediaa kriittisesti.*” (Salokoski 2005, 20.)

Mediakasvatus on tavoitteellista toimintaa, jonka tarkoituksena on mediataitojen lisääminen (Salokoski – Mustonen 2007, 111). Mediataito on kykyä hankkia tietoa median avulla ja mediasta, viestiä ja ilmaista itseään eri mediavälineiden avulla, sekä arvioida ja analysoida erilaisia mediasisältöjä kriittisesti. Tällainen medialukutaito saavutetaan vähitellen ja lapsena otetut ensimmäiset askeleet ovat alku läpi elämän kestäväälle harjoittelulle. Leikki-ikäisten lasten kohdalla mediakasvatuksen pyrkimyksenä on mediataitojen ja medialukutaitojen kehittämisen lisäksi vahvistaa myös lapsen identiteetin ja tunnetaitojen rakentumista. Tv-ohjelmien, elokuvien ja kuvien herättämien tunnetilojen työstäminen, tunteista keskustelu sekä niiden tunnistaminen ja nimeäminen on tärkeää leikki-ikäiselle lapselle. (Niinistö – Ruhala 2007, 126.)

Lasten mediakasvatuksessa korostuvat lapsen hyvinvointi, turvallisuus, osallisuus ja lapsilähtöisyys. Mitä pienemmästä lapsesta on kyse, sitä enemmän korostuu suojellullinen näkökulma. Lasten hyvinvointi voi vaarantua, jos he joutuvat liian varhain ja liian paljon tekemisiin haitallisten mediasisältöjen kanssa (Korhonen 2008, 11). Jo alle kouluikäiset lapset voivat olla taitavia median käyttäjiä ja päihittää taidoillaan jopa vanhempansa. Taidoista huolimatta lapsen tunne-elämä ja persoonallisuus on vasta kehittymässä ja he tarvitsevat aikuista turvakseen varmistamaan, että mediasisällöt ovat heidän ikäkehitykselleen so-

pivia, sekä auttamaan niiden ymmärtämisessä. Turvallisen median käytön lähtökohtana on vanhempien kiinnostus ja osallistuminen. Median käytön harjoittelu, sääntöjen ja rajojen selkeyttäminen ja mediaan tutustuminen yhdessä aikuisen kanssa on lapselle tärkeää. (Niinistö – Ruhala 2007. 128 – 129.)

Median tuomasta ilosta ja hyödyistä tulisi nauttia yhdessä koko perheen voimin, mutta samalla tulee luoda tarvittavia sääntöjä, sopimuksia ja tottumuksia. Parhaimmillaan media voi opettaa lapselle suvaitsevaisuutta, tasa-arvoa sekä aktiivista osallistumista tai vaikuttamista, kun taas riskit perustuvat siihen, että median kautta lasten elämään saattaa tulla ei-suotuisia vaikutteita, joista aikuiset eivät ole tietoisia (Mustonen - Pulkkinen 2003). Jo pienillä lapsilla on käytösään perheen yhteisten medialaitteiden lisäksi omia henkilökohtaisia medialaitteita, usein omissa huoneissaan. Lapsi siis käyttää mediaa paitsi yhdessä muiden kanssa, myös itsenäisesti ilman vanhempien valvontaa. Varhainen itsenäinen median käyttö huolestuttaa vanhempia ja luo haasteen mediakasvatukselle. Lapsen kyky suojata itse itseään ja toimia turvallisesti mediassa on yksi mediakasvatuksen tärkeä tehtävä. Lähtökohta turvalliselle median käytölle on kuitenkin jaettu kokemus lapsen ja vanhemman kesken. (Niinistö – Ruhala 2007, 129–130.) Suositeltavaa on sijoittaa medialaitteet perheen yhteisiin oleskelutiloihin, joissa sosiaalinen vuorovaikutus on luontaista – ei lastenhuoneisiin, missä lapsi voi helposti jäädä median kanssa yksin, ilman vanhemman läsnäoloa ja valvontaa (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 209).

Lasten mediasuojelun puolestapuhuja, psykologi Riitta Martsola on listannut seitsemän yleistä harhaa lapsista ja mediasta. Ensimmäinen harha on vanhempien tietämättömyys ikärajojen sitovuudesta. Toinen harha on olettaa, etteivät lapset sietäisi rajoituksia median käytön suhteen. Kolmas harha on kuvitella, että lapsi kykenee sietämään kaiken, mitä media tarjoaa, mutta lapsen kovapintainen olemus voi olla kuitenkin merkki empatiakyvyn puutteesta tai turtumisesta mediaan. Neljäs harha on pitää rajoja neuvottelukysymyksenä, sillä Martsolan mukaan rajat eivät palvele tarkoitustaan, jos niistä voi aikuisen kanssa neuvotella, eikä lapsi tunne tällöin oloaan turvallisesti. (Martsola 2006, 18 – 21.)

Martsolan listaama viides harha lasten median käytön suhteen on luottaa lapsil-

le markkinoitavan mediamateriaalin olevan todella lapsille sopivaa. Kuudes harha on yliarvioida lasten psyykinen kehitystaso. Lapset oppivat nopeasti ja osaavat nykyään jo hyvin nuorena käyttää erilaisia medialaitteita, joten heidän helposti oletetaan olevan myös hyviä median tulkitsijoita, vaikka näin ei olisi-kaan. Seitsemäs harha on sekoittaa luetun sadun ja liikkuvan kuvan vaikutukset lapsiin. Kuvamateriaali on valmiiksi tuotettua kun taas luetun tekstin perusteella lapsi muodostaa itse mielikuvansa tarinasta. (Martsola 2006, 18 – 21.) Audiovisuaalisessa mediassa kuva tarjoaa tarinan samanlaisena kaikille, eikä lapsella ole mahdollisuutta suodattaa liian raakaa tai pelottavaa materiaalia oman herkkyytensä ja kehitystasonsa mukaan (Anderson ym. 2008, 9).

2.3.2 Kuvaohjelmien ikäraajat

Kuvaohjelmien ikäraajat perustuvat lastensuojelulain luonteiseen lakiin kuvaohjelmien tarkastamisesta (Laki 775/2000). Kuvaohjelmiksi luetaan elokuvat, DVD- ja videotallenteet sekä tietokone ja konsolipelit. Lain tarkoituksena on suojella lapsia elokuvien ja pelien mahdollisilta haittavaikutuksilta. Kuvaohjelmista arvioidaan niiden sisältämä väkivalta, seksi, kauhu tai muun lapsen kehitykselle haitallinen aineisto. Valtion elokuvatarkastamo (VET) tekee arvionsa perusteella ikärajapäätöksen. Elokuvatarkastamon piiriin kuuluu elokuvien julkisen esittämisen (elokuvateatterit, kaupat, ravintolat jne.) ja kuvaohjelmien tallennelevityksen (DVD kotikäyttöön) sääntely ja valvonta. Televisiotoiminnassa taas on omat sääntönsä, jotka perustuvat ohjelmien lähetysajankohtiin. Televisio-ohjelmien lapsille haitallista sisältöä valvoo Viestintävirasto. (Niinistö ym. 2006, 56; Valtion elokuvatarkastamo 2009.)

Elokuvien tarkastuksessa arvioidaan, minkä ikäisen lapsen psyykkiselle kehitykselle kuvaohjelman katsominen ei aiheuta haittaa. Siinä ei arvioida lainkaan kuvaohjelman kasvatuksellista puolta tai sitä, minkä ikäiselle ohjelma on suunnattu. Ikärajoja ovat 3 (kaikille sallittu), 7, 11, 13, 15 ja 18. Elokuvatarkastamon määräämä ikäraja ei ole suositus vaan aina pakollinen määräys. Julkisessa esityksessä, esimerkiksi elokuvateatterissa, voi kaksi vuotta ikärajaa nuorempi lapsi päästä seuraamaan esitystä täysi-ikäisen seurassa. Tämä kahden vuoden

jousto ei koske kuitenkaan K18-ikärajaa. Elokuvan esittäminen ja levittäminen ikärajan vastaisesti liian nuorelle lapselle on rikos, josta voidaan tuomita sakkoon tai enimmillään 6 kuukauden vankeusrangaistukseen. (Valtion elokuvatarkastamo 2009.)

Viestintäviraston linjauksen mukaan lapsen kehitykselle haitallisia TV-ohjelmia ei saa lähettää sellaiseen kellonaikaan, jolloin lapset tavallisesti katsovat televisiota. Televisio-ohjelmat joilla on haitallista vaikutusta lapsen kehitykseen väkivaltaisuutensa, seksuaalisen sisältönsä, kauhun tai näihin rinnastettavissa asioiden vuoksi, tulee lähettää kellonaikaan jolloin lapset eivät tavallisesti ole television äärellä. Lapsille sopimattomista ohjelmista on myös varoitettava ennen lähetyksen alkua tai vaihtoehtoisesti on pidettävä koko lähetyksen ajan näkyvillä tunnusta josta ilmenee ohjelman haitallisuus lasten kehitykselle. Televisioyhtiöt eivät saa lähettää alle 11-vuotiaille haitallisia ohjelmia arkisin ennen klo 17.00, alle 13-vuotiaille haitallisia ohjelmia arkisin ennen klo 19.00, alle 15-vuotiaille haitallisia ohjelmia ennen klo 21.00 ja K18 ohjelmia ennen klo. 23.00. Pornografiset ohjelmat on lähetettävä klo. 24.00 jälkeen. Tätä sopimusta sovelletaan kaikkiin kotimaisiin tv-kanaviin ja viestintävirasto seuraa säännöllisesti ohjelmien sijoittelun toimivuutta. (Viestintävirasto 2010.)

Tietokone-, video- ja konsolipelit nimitetään laissa vuorovaikutteisiksi kuvaohjelmiksi. Tällaiset ohjelmat on vapautettu pakollisesta ennakkotarkastuksesta, mutta jokaisessa pelissä tulee olla sen haitallisuuteen perustuva ikäraja. Yleensä peleissä käytetään yleiseurooppalaisen ikärajaluokittelujärjestelmän (PEGI) mukaista ikämerkintää. Jos pelissä ei ole PEGI:n mukaista merkintää, on siinä oltava suomalainen ikämerkintä. PEGI -luokitusjärjestelmässä otetaan huomioon Euroopan maiden erilaiset kulttuuriin liittyvät normit ja vaatimukset jonka vuoksi myös muut tekijät kuin Suomen laissa määrätyt (väkivalta, seksi, kauhu) vaikuttavat luokitteluun. Tällaisia muita tekijöitä ovat kielenkäyttö, huumeet, uhkapelaaminen ja syrjintä. Nämä ovat lain kannalta toissijaisia ikärajaperusteita ja voidaan hyväksyä myös Suomessa koska niillä on lähinnä kuluttajavalistuksellinen näkemys, eivätkä ne nosta PEGI -järjestelmässäkään ikärajaa ainoaan pakolliseen K18 ikärajaan. (Valtion elokuvatarkastamo.)

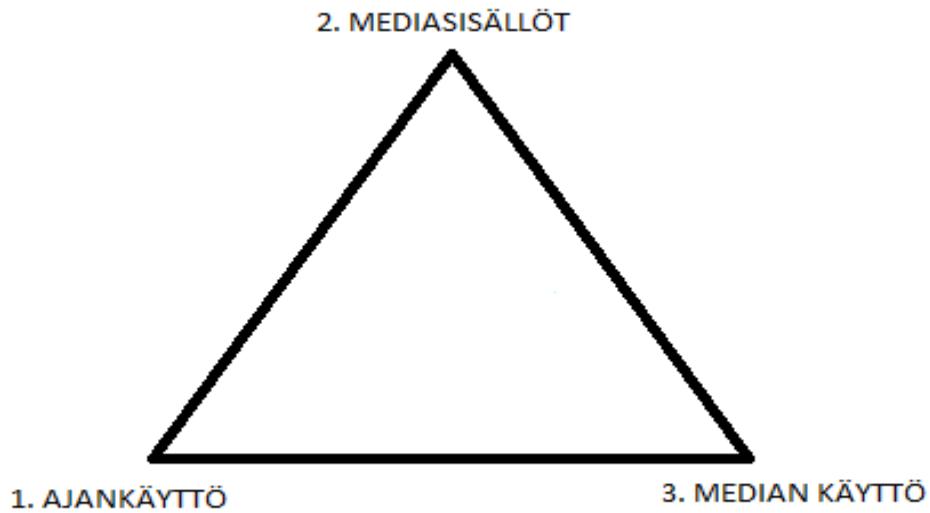
PEGI -järjestelmässä on ikärajaluokittelun (3+, 7+, 12+, 16+ ja 18+) lisäksi pelin sisältöä kuvaavat symbolit. Nämä symbolit, jotka ovat painettuna ikärajasuosituksen yhteyteen, kertovat pelin sisältämän haitallisen aineiston laadun. Ikärajan ja symbolien avulla vanhemmat voivat varmistaa, että peli on lapselle sopiva. (Valtion elokuvatarkastamo.) Pelivalmistajat ylistävät tällaisia luokitusjärjestelmiä, mutta samaan aikaan he viekkaasti väittävät ettei mitään todisteita videopelien haitallisuudesta ole. Valmistajien tulisikin lopettaa sekavien viestien lähettäminen vanhemmille ja heidän tulisi tuoda ilmi, että luokitteluja todella pitää noudattaa ja vanhempien tehtävä on tarkkailla lastensa pelaamista. (Anderson ym. 2007, 230.)

Kaikki Suomessa levitettävät pelit on ilmoitettava Valtion elokuvatarkastamolle, joka rekisteröi ne suositusikärajoilla 3, 7, 12, tai 16 tai sitovalla 18 vuoden ikärajalta. K18 ikäraja on sitova ja se tarkoittaa, että tällä tavoin merkittyä peliä ei saa esimerkiksi myydä alle 18-vuotiaalle. Internetissä tapahtuva Online-pelaaminen tulkitaan tilausohjelmapalveluksi, jossa pidettävät vuorovaikutteiset kuvaohjelmat on ilmoitettava elokuvatarkastamoon ja varustettava suositusikärajalla. Verkkopeleistä kuitenkin vain osa tulee ilmoittaa, esimerkiksi opetus- ja älypelit jäävät ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle, koska tarkoitus on nimenomaan suojella lapsia pelien haitoilta. Pelien julkinen esittäminen ilman ikärajamerkintöjä sekä esitys ja levittäminen ikärajan vastaisesti on rikos, josta voidaan tuomita enimmillään 6 kuukauden vankeuteen. (Valtion elokuvatarkastamo.)

2.4 Yhteenveto työn teoreettisista käsitteistä

Opinnäytetyöni teoreettiseen viitekehykseen olen koonnut aineistoa leikkiikäisten lasten kehitysvaiheista, lasten median käytöstä, sekä mediakasvatuksesta. Nämä antavat pohjaa tutkimuksessani kartoittamalle leikkiikäisten lasten median käytölle ja vanhempien arvioille lasten median käytöstä. Tutkimukseni teoreettisia käsitteitä ovat ”median käyttö”, ”ajankäyttö” ja ”mediasisällöt”, joita olen tarkastellut tutkimalla, kuinka paljon lapset viettävät aikaansa audiovisuaalisen median parissa, mitä sisältöjä he esimerkiksi televisiosta tai tietokoneelta

katsovat ja mitkä ovat vanhempien arviot, eli mielipiteet lasten mediankäytöstä. (Hirsjärvi – Remes – Rajavaara 2009, 154-155.) Alla oleva kuvio kuvaa opinnäytetyöni tutkimusasetelmaa, jonka tarkoituksena on havainnollistaa työni näkökulmaa. (Kuvio 1.)

KUVIO 1. Leikki-ikäiset median käyttäjinä vanhempien arvioimana

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 Tutkimuksen tarkoitus, tavoite ja tutkimusongelmat

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää Rovaniemen keskustan neuvolan palveluja käyttävien 3 – 5-vuotiaiden lasten median käyttöä. Tarkastelen tutkimuksessa vanhempien arviota lasten median käytöstä. Tavoitteena on tuottaa neuvoloissa työskenteleville terveydenhoitajille tuoretta tietoa leikki-ikäisten lasten median käytöstä. He voivat hyödyntää tutkimusta omassa työssään opastaessaan vanhempia lasten median käyttöön liittyvissä asioissa.

Tutkimusongelmat:

1. Minkä verran leikki-ikäiset kuluttavat aikaansa audiovisuaalisen median parissa?
2. Minkälaista audiovisuaalista mediaa leikki-ikäiset käyttävät?
3. Mitkä ovat vanhempien arviot leikki-ikäisten median käytöstä?

3.2 Tutkimusmenetelmä

Päätin heti aiheen valittuani tehdä määrällisen tutkimuksen, sillä itseäni kiinnosti kerätä yleistettävää tietoa. Määrällistä eli kvantitatiivista tutkimusta voidaan nimittää myös tilastolliseksi tutkimukseksi. Kvantitatiivisen tutkimuksen avulla selvitetään lukumääriin ja prosenttiosuuksiin liittyviä kysymyksiä ja se edellyttää riittävän suurta ja edustavaa otosta. Aineistosta saatuja tuloksia pyritään yleistämään otosta laajempaan perusjoukkoon tilastollisen päättelyn keinoin. Kvantitatiivisen tutkimuksen avulla saadaan kartoitettua olemassa oleva tilanne, mutta sen avulla ei pystytä selvittämään asioiden syitä. (Heikkilä 2008, 16.) Kvantitatiivinen tutkimus vastaa kysymyksiin *kuinka paljon ja miten usein* (Vilkkä 2007, 13). Aihetta olisi voinut lähestyä varmasti myös eri tavalla, mutta halusin määrällisen tutkimuksen avulla kerätä aineiston, joka antaa suhteellisen laajan katsauksen aiheeseen.

3.3 Tutkimuksen otantamenetelmä

Kyselyyn osallistujat valitaan tutkimukseen perusjoukosta otantamenetelmän avulla. Otannan onnistuminen on tärkeää, sillä se on keskeinen tekijä määrällisessä tutkimuksessa, kun pyritään yleistämään tutkimuksen tuloksia perusjoukkoon. Otos on sellainen osa perusjoukkoa, jolla voidaan saada kokonaiskuva koko kohderyhmästä ja otannan koko riippuu aina perusjoukosta ja tutkimuksen aiheesta ja yleensä se on alle 20 prosenttia perusjoukosta. (Valli 2010, 13,114.) Tutkimukseni perusjoukko on Rovaniemen keskustan neuvolan palveluja käyttävät leikki-ikäisten lasten vanhemmat ja valitsemani harkinnanvarainen otos muodostuu 105:stä Rovaniemen keskustan neuvolassa kevään 2011 aikana käyneiden 3 – 5-vuotiaiden lasten vanhemmista. Keskustan neuvolassa on suurin asiakasmäärä Rovaniemellä ja neuvolan asiakaskunta muodostuu laajalta alueelta. Mielestäni otos on riittävän suuri antaakseen riittävän kattavan kuvan perusjoukosta. Tutkimuksessa käyttämäni otantamenetelmä ei siis perustu puhtaaseen sattumaan (kuka tahansa perusjoukosta voi tulla valituksi), vaan käytin näin ollen harkinnanvaraista otantaa.

Harkinnanvaraisessa otannassa otantayksiköt valitaan harkintaa käyttäen, kui-

tenkin pyrkien mahdollisimman objektiiviseen ja tasapuoliseen tulokseen. Tällöin ei toteudu se otannan perusedellytys, että jokaisella otantayksiköllä on yhtä suuri mahdollisuus tulla valituksi otokseen ja niinpä tarkkaan ottaen tuloksena ei ole otos vaan näyte. Menetelmän avulla voidaan silti saada luotettavia tuloksia, kunhan tutkimukseen tekoon paneudutaan huolellisesti. Valitsin harkinnanvaraisen otantamenetelmän osittain siksi, koska sen etuihin kuuluu nopeus, joustavuus ja halpuus. (Holopainen – Pulkkinen 2002, 34.) Olisi ollut vaikea tavoittaa neuvolan asiakkaita muulla tavoin, joten koin valitsemani otantamenetelmän käytännöllisenä ja toimivana.

3.4 Aineiston kerääminen

Toimeksiantosopimuksen (LIITE 1) ja tutkimusluvan (LIITE 2) saamisen jälkeen pääsin laittamaan tutkimukseni käytäntöön, eli keräämään aineistoa. Käytin aineiston keräämiseen saatekirjettä (LIITE 3) ja kyselylomaketta (LIITE 4), jotka jaettiin neuvolan asiakkaille terveydenhoitajien toimesta. Halusin kartoittaa median käytön määrää ja sisältöä, eikä tutkimukseni painotu laadun tutkimiseen, joten kyselylomaketutkimus sopi tarkoitukseeni. Kysely on aineiston keräämistapa, jossa kysymysten muoto on vakioitu, eli kaikilta vastaajilta kysytään samat asiat samassa järjestyksessä ja samalla tavalla (Vilkkä 2007, 28). Se on yksi tavallisimmista tavoista kerätä tutkimusaineistoa ja sen etuna pidetään sitä, että kyselylomakkeen avulla voidaan kerätä laaja tutkimusaineisto (Hirsjärvi ym. 2009, 190, Valli 2010, 103).

3.4.1 Kyselylomakkeen laatiminen

Yksi iso haaste opinnäytetyössäni on ollut kyselylomakkeen laatiminen. En onnistunut löytämään valmista, valmiiksi testattua kyselylomaketta, jonka olisin voinut muokata palvelemaan tarkoitustani. Tein siis kyselylomakkeen itse. Vanhempien mielipiteitä lasten median käytöstä mittaavat väittämät olen ottanut käyttöön teoksesta *Mediametkaa!* (Niinistö ym. 2006, 109) ja muokannut paremmin tutkimukseni tarkoituksia vastaaviksi. Tavoitteenani oli tehdä kyselylomakkeesta mahdollisimman selkeä, houkutteleva ja helppo vastata. Kysymykset luovat perustan tutkimuksen onnistumiselle ja niiden muoto aiheuttaa eniten

virheitä tuloksiin ja olen sen vuoksi pyrkinyt muotoilemaan kysymykset myös yksiselitteisesti, tarkasti ja ilman johdattelua (Valli 2010, 103,104). Toivoin tietysti saavani mahdollisimman paljon vastauksia ja sen vuoksi koin kyselylomakkeen laatimisen tärkeäksi myös riittävän suuren aineiston keräämisen kannalta.

Kysymyksiä suunniteltaessa minun oli otettava huomioon monta eri asiaa kuten, mitä ohjelmaa tietojen tallentaessa käytetään, miten tiedot syötetään ja millä tavalla tulokset halutaan raportoitavan. On myös aina selvitettävä etukäteen, kuinka tarkkoja vastauksia halutaan ja kuinka tarkkoja vastauksia on mahdollista saada. Hyvän tutkimuslomakkeen tunnusmerkkejä ovat mm. selkeä ja houkutteleva ulkonäkö, selkeät vastausohjeet, kysymysten looginen eteneminen, lomake ei ole liian pitkä, lomake saa vastaajan tuntemaan vastaamisen tärkeäksi ja vastaukset on helppo syöttää ja käsitellä tilasto-ohjelmalla. (Heikkilä 2008, 47 – 49.)

Pyrin rakentamaan lomakkeen, johon vanhemmilla olisi mahdollisimman helppo ja nopea vastata. Päädyin siis strukturoituun kyselylomakkeeseen. Strukturoidussa kyselylomakkeessa on valmiit vastausvaihtoehdot, joista ympyröidään tai rastitetaan sopiva. Valmiit vastausvaihtoehdot ovat helppoja ja nopeita vastata sekä yksinkertaisia käsitellä. Kysymysten asteikkona päädyin käyttämään 5-portaista Likertin asteikkoa. Likertin asteikko on mielipideväittämissä käytetty järjestysasteikon tasoinen asteikko, jossa toisena ääripäänä on *täysin samaa mieltä* ja toisena ääripäänä *täysin eri mieltä*. (Heikkilä 2008, 50 – 51.) Käytin kyselylomakkeessani asteikkoa mittaamaan median käytön määrää, joten asetin asteikon toiseen ääripäähän useassa kysymyksessä *päivittäin* ja toiseen ääripäähän *ei koskaan*. Suljettujen kysymysten lisäksi halusin laittaa lomakkeeseen myös muutamia avoimia kysymyksiä, sillä etsin vastauksia myös sellaisiin kysymyksiin (lasten suosikki ohjelmat / elokuvat / pelit) joihin ei voi rakentaa järkevästi valmiita vastausvaihtoehtoja ilman, että tulisi ehkä rajanneeksi jotain oleellista pois. Lisäksi halusin kysymystyyppeihin vaihtelua.

3.4.2 Saatekirje

Saatekirjeen tehtävänä on motivoida vastaajaa täyttämään lomake ja selvittää vastaajalle tutkimuksen taustaa, tarkoitusta ja vastaamista. Saatekirje on tärkeä, sillä se voi ratkaista alkaako vastaaja täyttämään lomaketta vai ei. Sisällytin saatekirjeeseen hyvän käytännön mukaisesti tutkimuksen tavoitteen, tutkimustietojen käyttötavan, mihin mennessä on vastattava, lomakkeen palautusohjeen sekä kommentin tietojen luottamuksellisuudesta. (Heikkilä 2008, 61–62; Vilkkä 2007, 81.) Lisäsin myös omat yhteystietoni siltä varalta, että kyselyyn osallistuvilla tulisi kysyttävää aiheeseen liittyen. Pyrin tekemään saatekirjeestä mahdollisimman houkuttelevan ja informoivat, jotta se saisi ihmiset innoitettua osallistumaan tutkimukseeni.

3.4.3 Kyselyn toteutus

Kyselylomakkeet saatekirjeineen laitoin kirjekuoriin, joihin olin valmiiksi maksanut postimaksun, sekä kirjannut palautus osoitteen. Seitsemän äitiys- ja lastenneuvolan parissa työskentelevää terveydenhoitajaa jakoivat nämä kyselyt sisältäneet vastauskuoret Rovaniemen keskustan neuvolassa omille, tämän tutkimuksen kohderyhmään kuuluville asiakkailleen. Asiakkaiden, eli lasten vanhempien vastuulle jäi postittaa valmiit vastauskuoret minulle. Käytin aineiston keräämisessä postikyselyn ja informoidun kyselyn välimuotoa. Postikyselyssä kyselylomakkeet ja saatekirjeet postitetaan kirjekuoreissa henkilöille, joiden halutaan kyselyyn vastaavan kun taas informoidussa kyselyssä tutkija itse jakaa/noutaa kyselyn vastaajalta. Tässä tapauksessa en itse ollut osallisena kyselyiden jaossa, vaan neuvolan terveydenhoitajat tekivät sen osuuden puolestani, kuten olin heidän esimiehensä kanssa asian neuvotellut. Olisi ollut vaikeaa toteuttaa tutkimus muulla tavoin, sillä postikyselyä varten olisin tarvinnut kaikkien perusjoukkoon kuuluvien osoitetiedot ja informoitu kysely olisi ollut lähes mahdoton toteuttaa, ellen olisi itse jakanut kyselyitä kaikille otokseen kuuluville erikseen.

Kyselylomakkeita jaettiin yhteensä 105 kappaletta ja vastauksia saapui 59 kap-

paletta, joista 57 oli mahdollista ottaa mukaan analyysiin. Opinnäytetyöni vastausprosentiksi muodostui näin ollen 54 % ja kyselyn kato oli 48 kappaletta, eli 46 %. Postikyselyn haittoina pidetään pelättävissä olevaa suurta vastaus katoa ja sitä, ettei voida olla varmoja siitä, onko vastaukset antanut otokseen valittu henkilö vai joku muu. Vastausprosentti vaihtelee yleensä 20–80 prosentin välillä ja jää usein postikyselyissä alle 60 prosentin. (Heikkilä 2008, 66.) Näin kävi nytkin, mutta olen silti tyytyväinen siitä, että vastausprosentti kipusi kuitenkin yli 50 prosentin.

3.5 Aineiston käsittely ja analysointi

Kyselyn vastaukset saapuivat minulle touko - kesäkuun 2011 aikana. Tulosten saavuttua kävin kyselylomakkeet läpi ja jouduin hylkäämään niistä kaksi, joihin oli vastannut kohdejoukkoa vanhempien lasten vanhemmat. Tämän lisäksi jouduin harkitsemaan otanko analyysiin mukaan niitä lomakkeita, joista puuttui vastauksia joihinkin tai useisiin kysymyksiin. Päädyin kuitenkin analysoimaan myös ne lomakkeet, joissa oli joitain puutteita, sillä niiden poisjättäminen olisi vähentänyt otosjoukkoa. Kyse oli kuitenkin usein vain yksittäisistä kysymyksistä, johon ei jostain syystä ollut vastattu. Ajattelin joihinkin kysymyksiin vastaamatta jättämisen johtuvan osaksi siitä, että kyseisen vastaajan lapsi ei ehkä seurannut tai käyttänyt kysymystä koskevaa mediaa ja kysymys oli sen vuoksi saatettu hypätä yli, vaikka lomakkeessa olikin vaihtoehto ”ei koskaan”. Tai sitten kyse oli vastaajan huolimattomuudesta tai välinpitämättömyydestä. Tämä on tietysti harmillista ja vaikuttaa myös tulosten luotettavuuteen.

Seuraava työvaihe oli aineiston muodostaminen, joka on tutkimuksen analysoinnin perusta (Vehkalahti 2008, 49). Numeroin kyselylomakkeet (57 kpl) ja tallensin kyselyiden tiedot SPSS tilastolliseen analyysiohjelmaan ja lisäksi käytin apunani Excel taulukointiohjelmaa. Kysely sisälsi myös muutamia avoimia kysymyksiä, joista osan koodasin luokitteluasteikollisiksi muuttujiksi SPSS tilasto-ohjelmaan ja osan analysoin Excel-ohjelman avulla.

3.6 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Kun puhutaan tutkimusetiikasta ja epäeettisestä toiminnasta, monelle tulee ensimmäisenä mieleen plagiointi. Plagiointi, eli jonkun toisen tuottaman materiaalin tai ajatusten käyttäminen omanaan, on monesti vaikeasti määriteltävissä, sillä jokainen tutkimus perustuu aina jossain määrin aikaisemmalle tutkimukselle. (Mäkinen 2006, 158.) Itse olen pyrkinyt tekemään lähdemerkinnät tarkasti ja selkeästi, plagioinnin välttämiseksi. Tietoa hankkiessani olen joutunut miettimään, miten ja mitä asioita haluan nostaa esille monista hyvistä kirjoista, julkaisuista ja tutkimuksista sillä tavoin, että asia tulee esitettyä niin kuin se on alun perin tarkoitettu, mutta kuitenkin omin sanoin unohtamatta myöskään lähdekritiikkiä. Olen onnistunut siinä mielestäni melko hyvin.

Plagioinnin lisäksi tutkimuksessa käytettävät menetelmät pitävät sisällään monia eettisiä ongelmia, kuten miten varmistetaan vastausten luotettavuus ja miten kyselyyn osallistuvien valinta suoritetaan (Mäkinen 2006, 92). Tutkimuksessani on riski sille, että valittu osajoukko ei edustakaan koko perusjoukkoa, koska käytin harkinnanvaraista otantaa. Tämän vuoksi tuloksiakin tulee tulkita erityistä varovaisuutta käyttäen. (Holopainen – Pulkkinen 2002, 34.) Uskon kuitenkin, että otanta antaa melko kattavan kuvan perusjoukosta, sillä otosjoukkoni on suhteellisen laaja ja vastanneiden joukkoon mahtuu varmasti monenlaisia perheitä. Otosjoukolla ei ole muuta yhteistä tekijää, kuin neuvola käynnin ajankohdan sijoittuminen toukokuuhun 2011, jolloin kyselylomakkeet olivat jaossa. Mitään ryhmää ei näin ollen ainakaan ole suljettu tutkimuksen ulkopuolelle.

Suuri haaste tutkimuksen etiikan kannalta on ollut kyselylomakkeen laatiminen. Jos kyselylomakkeen vastaukset eivät vastaa niihin kysymyksiin joita tutkitaan, ovat tuloksetkin hyödyttömiä ja tällöin tutkimusta voidaan luonnehtia moraalittomaksi. Tämän vuoksi olen pyrkinyt kiinnittämään huomiota kysymyksenasetteluun ja testannut kyselyn kriittisillä vastaajilla. (Mäkinen 2006, 92–93.) Testasin kyselylomakkeen kahdella sopivalla koehenkilöllä ja tein joitain muutoksia kyselyyn heidän palautteensa pohjalta. Tein parhaani, jotta kyselylomakkeeni olisi mahdollisimman houkutteleva ja helppo vastata, tinkimättä kuitenkaan lomakkeen validiteetista. Validiteetilla tarkoitetaan tutkimuksen pätevyyttä, eli sen

kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoitus mitata (Menetelmäopetuksen tietovaranto).

Tutkittavan yksityisyys, eli se, että tutkittavalla on mahdollisuus pysyä halutesaan anonyyminä valmiissa tutkimuksessa, kuuluu tutkimusetiikan perusteisiin. Kyselylomaketutkimuksessa on olemassa se etu, että tutkittavat voivat vastata tutkijalle nimettöminä alusta lähtien. En itse edes tiedä, kenelle kyselylomakkeen jaettiin täytettäväksi, koska neuvolan henkilökunta jakoi ne puolestani, joten tutkittavien anonymiteetti on turvattu. Yksityisyyden käsitteeseen kuuluu läheisesti luottamuksellisuus ja luottamuksellisen tutkimusaineiston käsittelyssä tulee huomioida informointi tutkimuksen kaikista yksityiskohdista. Tutkittaville tulee selvittää esimerkiksi, ketkä kaikki pääsevät käsiksi heidän antamiin tietoihin ja kuinka anonymiteetin turvaaminen käytännössä tapahtuu ja lisäksi olen pohtinut tutkimusaineiston säilytykseen liittyviä kysymyksiä. En esimerkiksi tule arkistoimaan aineistoa tutkimuksen valmistumisen jälkeen, vaan hävitän sen. Näin ollen tutkittavien yksityisyys ja anonymiteetti ovat turvassa, eikä tutkimukseni pääse väärin käsiin. (Mäkinen 114–116, 120.)

4 TUTKIMUSTULOKSET

4.1 Tutkimuksen taustatiedot

Kysymyksillä 1-7 kartoitettiin vastaajien taustatietoja ja niiden lisäksi käsittelen seuraavaksi myös kysymyksiä 8 ja 9, joilla kartoitettiin kodin medialaitteita sekä niiden sijoittelua lasten omaan huoneeseen. Kyselyyn vastanneista vanhemmista selvä enemmistö oli äitejä, sillä vain 4 % (n=2) kyselyyn vastanneista vanhemmista oli isiä ja 96 % (n=55) äitejä. 47 % vastanneista (n= 27) oli 25 – 30-vuotiaita ja seuraavaksi eniten, eli 19 % (n=11) oli 31 – 35-vuotiaita ja 36 – 40-vuotiaita 16 % (n=9). Alle 25-vuotiaita vastanneista oli 9 % (n=5) ja yli 40-vuotiaita 7 % (n=4). Kyselyssä tarkasteltavien lasten ikä jakautui melko tasaisesti ja sukupuolen osalta tytöt olivat edustettuna poikia enemmän, kuten Taulukko 1 osoittaa. Vastanneiden lapsista 30 % on 3-vuotiaita, 39 % 4-vuotiaita ja 32 % 5-vuotiaita.

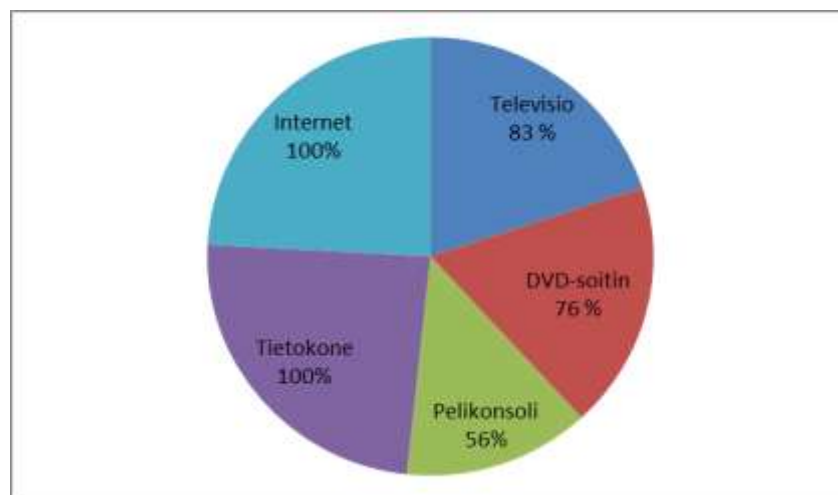
TAULUKKO 1. Tarkasteltavien lasten ikä ja sukupuoli

		sukupuoli		Yht.
		tyttö	poika	
Lapsen ikä	3-vuotias	12	5	17
	4-vuotias	12	10	22
	5-vuotias	9	9	18
	Yht.	33	24	57

Tutkimuksessa eniten edustettuna olivat perheet, joissa on kaksi alle kouluikäistä lasta. Heidän osuutensa oli 40 % vastanneista. Kaikkiaan lapsimäärä vaihteli yhden ja seitsemän välillä. Toiseksi eniten on kolmilapsisia perheitä (25 %) ja kolmanneksi eniten yksilapsisia perheitä (18 %). Kyselyssä tarkasteltavista leikki-ikäisistä 70 % on päivähoitossa kodin ulkopuolella.

Jokaisesta kodista löytyi ainakin yksi audiovisuaalinen medialaite. Kuten seuraava kuvio osoittaa, vastanneista jokaisella on kotonaan ainakin tietokone ja

internet. (Kuvio 2.) Televisio, DVD-soitin ja pelikonsoli löytyi yli puolelta ja lisäksi 21 % (n=12) ilmoitti omistavansa jonkin maksullisen kanavapaketin (kuten PlusTV, Canal+ yms.). Lapsen ikä ei tulosten mukaan vaikuta siihen, mitä medialaitteita kotona on, paitsi pelikonsolin osalta, joka löytyi useamman 4- ja 5-vuotiaan, kuin 3-vuotiaan kotoa. Medialaitteet ovat enimmäkseen kodin yhteisissä tiloissa tai aikuisten huoneissa, sillä vain 7 %:lla (n=4) lapsista oli televisio omassa huoneessa ja 5 %:lla (n=3) pelikonsoli, DVD-soitin tai tietokone.

KUVIO 2. Kodin medialaitteet

4.2 Lasten ajankäyttö audiovisuaalisen median parissa

TAULUKKO 2. Leikki-ikäisten lasten (n=55) television katselu

	2-3 tuntia päi- vässä	1-2 tuntia päi- vässä	0-1 tuntia päi- vässä	ei lainkaan	Yht.
päivittäin	6	15	14	0	35
useita kertoja viikossa	0	6	5	0	11
1-2 kertaa viikossa	0	1	0	0	1
harvemmin kuin kerran viikossa	0	0	1	0	1
ei koskaan	0	0	0	7	7
Yht.	6	22	20	7	55

Yllä olevasta ristiintaulukoinnista käy ilmi leikki-ikäisten (n=55) television katselun viikoittainen ja päivittäinen määrä. (Taulukko 2.) 63 % lapsista katsoo televisiota päivittäin ja 19 % useita kertoja viikossa. 12 % vastasi, ettei lapsi katso lainkaan televisiota ja tähän lukeutuivat luonnollisesti suurin osa perheistä, jotka eivät televisiota omista. Kuitenkin 20 % niistäkin lapsista, joilla ei ole kotonaan televisiota, katselevat televisiota useita kertoja viikossa tai harvemmin kuin kerran viikossa. 11 % lapsista katselee TV:tä 2-3 tuntia päivässä, 39 % 1-2 tuntia päivässä ja 35 % 0-1 tuntia päivässä. 3-vuotiaista 65 %, 4-vuotiaista 55 % ja 5 vuotiaista 72 % katsoo televisiota päivittäin. Tytöt katsovat televisiota poikia enemmän, sillä tytöistä 77 % (n=23) katsoo TV:tä päivittäin ja 15 % (n=5) 2-3 tuntia päivässä, kun pojista 50 % (n=12) katsoo päivittäin, eikä yksikään yli 2 tuntia päivässä.

TAULUKKO 3. Leikki-ikäisten lasten (n=55) DVD-tallenteiden katselu

	2-3 tuntia päi- vässä	1-2 tuntia päi- vässä	0-1 tuntia päi- vässä	ei lainkaan	Yht.
päivittäin	0	1	2	0	3
useita kertoja viikossa	0	3	9	0	12
1-2 kertaa viikossa	1	9	4	0	14
harvemmin kuin kerran viikossa	0	2	12	1	15
ei koskaan	0	0	0	11	11
Yht.	1	15	27	12	55

DVD-tallenteita lapset katselevat TV-ohjelmia vähemmän. Yllä oleva Taulukko 3 esittää leikki-ikäisten lasten (n=55) viikoittaista ja päivittäistä katselumäärää. Tutkimuksessa tarkasteltavista lapsista 5 % katsoo DVD-tallenteita päivittäin, 21 % useita kertoja viikossa, 25 % 1-2 kertaa viikossa ja 28 % harvemmin kuin kerran viikossa. 21 % lapsista ei katsele DVD-tallenteita lainkaan.

Tallenteiden katseluun käytetty aika päivässä jakautui seuraavasti: 2 % katsoo 2-3 tuntia päivässä, 26 % 1-2 tuntia päivässä ja 47 % yhden tunnin tai alle. 3-vuotiaista 12 % (n=2) ja 4-vuotiaista 5 % (n=1) katsoo tallenteita päivittäin, mutta 5-vuotiaista ei yksikään. 4-vuotiaista 5 % (n=1) katsoo tallenteita 2-3 tuntia päivässä, 3- ja 5-vuotiaista ei yksikään.

TAULUKKO 4. Leikki-ikäisten lasten (n=52) konsolipelien pelaaminen

	1-2 tuntia päiväs-	0-1 tuntia päiväs-	ei lainkaan	Yht.
	sä	sä		
useita kertoja viikossa	1	4	0	5
1-2 kertaa viikossa	2	2	0	4
harvemmin kuin kerran viikossa	1	12	1	14
ei koskaan	0	0	29	29
Yht.	4	18	30	52

Yllä oleva ristiintaulukointi havainnollistaa leikki-ikäisten lasten (n=52) pelikonsolien pelaamisen viikoittaista ja päivittäistä määrää. (Taulukko 4.) Prosentteina esitettynä 9 % lapsista pelaa useita kertoja viikossa, 7 % 1-2 kertaa viikossa, 26 % harvemmin kuin kerran viikossa ja 54 % ei pelaa konsolipelejä lainkaan. 32 % pelaa pelejä yhden tunnin tai alle päivässä ja 9 % 1-2 tuntia päivässä.

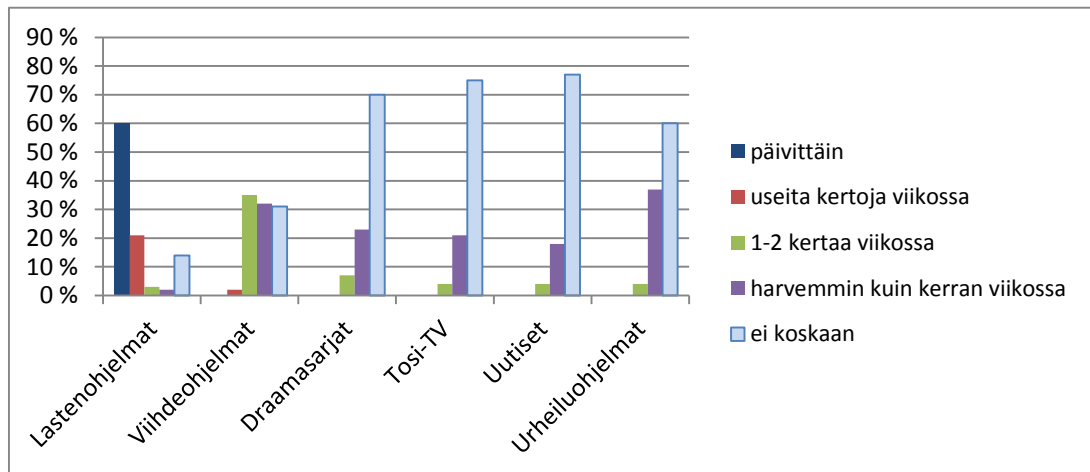
Konsolipelien pelaaminen lisääntyy sitä enemmän, mitä vanhemmasta lapsesta on kysymys. 3-vuotiaista lapsista noin 18 % (n=3) pelaa konsolipelejä, 4-vuotiaista 40 % (n=8) ja 5-vuotiaista jo 67 % (n=12). 3-vuotiaista 6 % (n=1), 4-vuotiaista 5 % (n=1) ja 5-vuotiaista 17 % pelaa konsolipelejä useita kertoja viikossa. Suurin osa lapsista pelaa pelikonsolilla 0-1 tuntia päivässä. 4-vuotiaista 14 % (n=3) ja 5-vuotiaista 11 % (n=2) pelaa 1-2 tuntia päivässä. Konsolipelejä pelaavista lapsista 67 % (n=14) on tyttöjä ja 38 % (n=9) poikia.

TAULUKKO 5. Leikki-ikäisten lasten (n=55) tietokoneen ja Internetin käyttö

	1-2 tuntia päiväs- sä	0-1 tuntia päiväs- sä	ei lainkaan	Yht.
päivittäin	2	2	0	4
useita kertoja viikossa	1	7	0	8
1-2 kertaa viikossa	3	8	0	11
harvemmin kuin kerran viikossa	0	14	0	14
ei koskaan	0	0	18	18
Yht.	6	31	18	55

Oheinen taulukko 5 havainnollistaa leikki-ikäisten lasten (n=55) tietokoneen ja internetin käytön viikoittaista ja päivittäistä määrää. Vaikka tietokone ja Internet löytyvät jokaisen vastaajan kodista, ne eivät ole kuitenkaan kaikkien lasten käytössä, sillä 33 % vastasi, ettei lapsi käytä tietokonetta tai internetiä lainkaan. Leikki-ikäisistä 7 % käyttää tietokonetta tai internetiä päivittäin, 14 % useita kertoja viikossa, 21 % 1-2 kertaa viikossa ja 25 % harvemmin kuin kerran viikossa. 11 % viettää päivässä 1-2 tuntia tietokoneen äärellä ja 54 % tunnin tai alle. Pojista 67 % ja tytöistä 64 % käyttää tietokonetta. 3-vuotiaista 6 % (n=1), 4-vuotiaista 9 % (n=2) ja 5-vuotiaista 6 % (n=1) käyttää tietokonetta ja/tai Internetiä päivittäin.

4.3 Lasten käyttämät audiovisuaalisen median sisällöt

KUVIO 3. Televisio-ohjelmien katselu

Yllä oleva pylväskaavio kuvaa, millaisia ohjelmia leikki-ikäiset lapset televisiosta katsovat ja kuinka usein (Kuvio 3). Televisiotarjonnan eri ohjelmakategorioista suosituimmaksi nousivat lastenohjelmat. 60 % (n=34) ilmoitti lapsensa katsovan lastenohjelmia päivittäin, 21 % (n=12) useita kertoja viikossa, 4 % (n=2) 1-2 kertaa viikossa, 2 % (n=1) harvemmin kuin kerran viikossa ja 14 % (n=8) vastasi, ettei lapsi katso lastenohjelmia lainkaan. 67 % (n=12) 5-vuotiaista katsoo lastenohjelmia päivittäin, kun vastaava luku 3-vuotiaiden osalta on 59 % (n=10) ja 4-vuotiaiden osalta 55 % (n=12).

Draamaohjelmia kuten Salatut elämät, Kotikatu yms., seuraa 7 % (n=4) lapsista 1-2 kertaa viikossa, 23 % (n=13) harvemmin kuin kerran viikossa ja 70 % (n=40) ei katso niitä lainkaan. Näitä ohjelmia seuraa eniten 4-vuotiaat, joista 7 % (n=3) seuraa 1-2 kertaa viikossa ja 23 % (n=5) harvemmin kuin kerran viikossa. 3-vuotiaista yksi (6 %) seuraa samaista kategorioita 1-2 kertaa viikossa ja 12 % (n=2) harvemmin kuin kerran viikossa, kun taas 5-vuotiaista yksikään ei seurannut draamaohjelmia viikoittain, vaan korkeintaan harvemmin kuin kerran viikossa (33 %, n=6).

Viihdeohjelmia lapset katsovat keskimäärin 1-2 kertaa viikossa (35 %, n=20), harvemmin kuin kerran viikossa (32 %, n=18) tai eivät koskaan (32 %, n=18).

Niin sanottuja tosi-tv -ohjelmia seuraa 21 % (n=12) harvemmin kuin kerran viikossa, 4 % (n=2) 1-2 kertaa viikossa ja 75 % (n=43) ei koskaan. Tv-uutiset eivät lapsia tavoittaneet, sillä 77 % (n=44) vastasi, ettei lapsi katso niitä lainkaan, 18 % (n=10) katsoo harvemmin kuin kerran viikossa ja 4 % (n=2) 1-2 kertaa viikossa. Alle puolet lapsista (40 %) seuraa urheiluohjelmia, yleensä harvemmin kuin kerran viikossa (37 %, n=21). Yksikään leikki-ikäisistä lapsista ei katso televisiosta asiaohjelmia.

5-vuotiaat katsovan 3-vuotiaita enemmän viihde- dokumentti- ja urheiluohjelmia, mutta muiden ohjelmien kuten uutisten katselussa ikä ei ollut merkittävä tekijä. Tytöt katsoivat pääsääntöisesti kaikkia ohjelmakategorioita poikia enemmän ja eniten eroavaisuutta nousi esille lasten ohjelmissa, joita seurasi 91 % tytöistä ja 75 % pojista, sekä viihde ohjelmissa, joita seurasi 72 % tytöistä ja 58 % pojista.

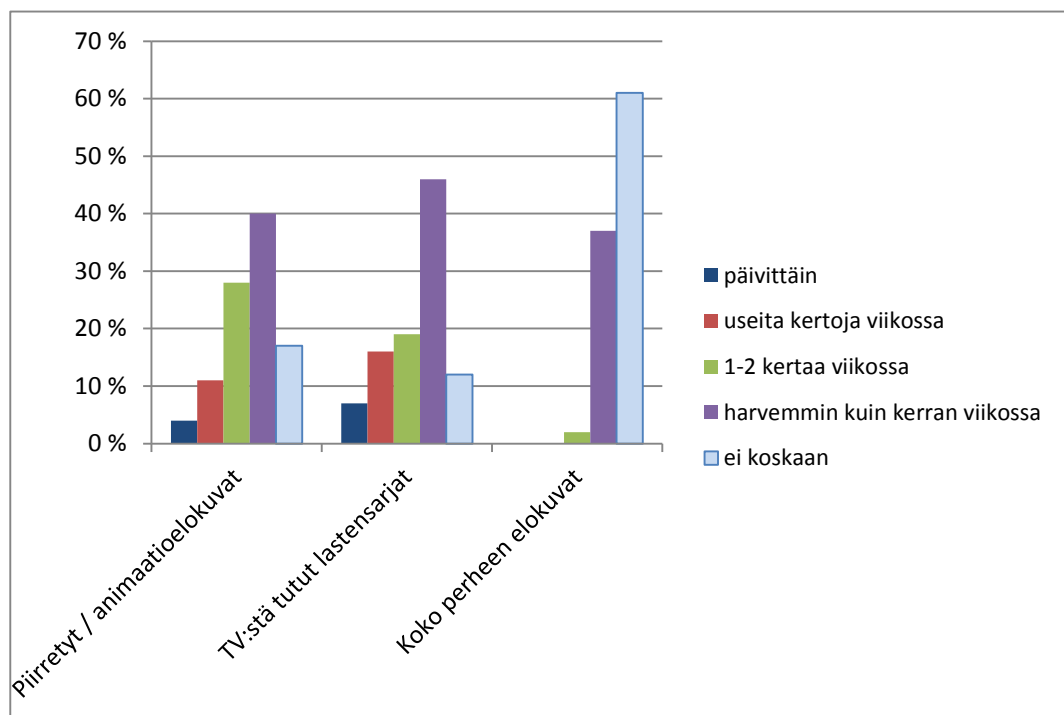

KUVIO 4. Lasten suosikki TV-ohjelmat

Kyselyssä kartoitettiin avoimilla kysymyksillä leikki-ikäisten lasten suosikki televisio-ohjelmia, DVD-tallenteita, konsolipelejä ja tietokoneen parissa katsottavia ohjelmia. Yllä oleva piirakkakaavio havainnollistaa millaisia televisio-ohjelmia vanhemmat listasivat lastensa suosikeiksi. (Kuvio 4.) Muut lastenohjelmat tarkoittavat kuviossa kaikkia muita mainittuja lastenohjelmia, kuin ylivoimaisesti suosituimmaksi lastenohjelmaksi listattua Yle TV2:n Pikkukakkosta, jonka yli puolet (65 %) vastanneista ilmoitti lapsensa suosikki tv-ohjelmaksi. Muita usein

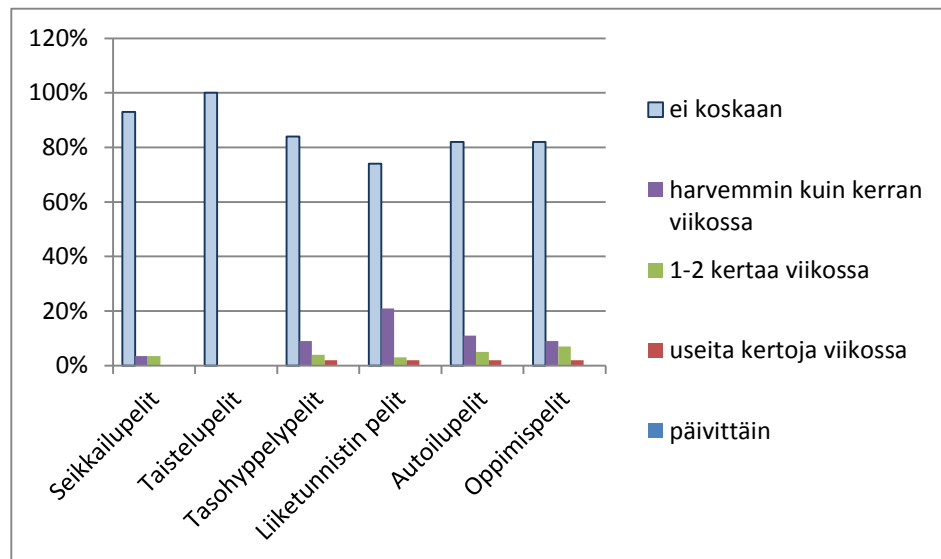
mainittuja suosikkiohjelmiä olivat mm. Muumit, Dinojuna ja Anniina Ballerina, jotka kaikki kuuluvat Yle TV2:n lastenohjelmatarjontaan. Nelosen Hauskat kotivideot mainittiin 7 kertaa ja Yle TV2:n Tartu mikkiin 3 kertaa. Myös MTV3:n suosittu laulukilpailu Idols ja Yle:llä esitettävä kotimainen komediasarja Kyllä isä osaa lukeutuivat yksittäisten lasten suosikkiohjelmiin.

Alla oleva pylväskaavio havainnollistaa, millaisia DVD-tallenteita leikki-ikäiset lapset katselevat ja kuinka usein viikossa. (Kuvio 5.) DVD-tallenteista suosituimpia ovat piirretyt / animaatio – elokuvat sekä erilaiset TV:stä tutut lasten piirrossarjat. 4 % (n=2) lapsista katsoo piirrettyjä elokuvia päivittäin, 11 % (n=6) useita kertoja viikossa, 28 % (n=16) 1-2 kertaa viikossa, 40 % (n=23) harvemmin kuin kerran viikossa ja 18 % (n=10) ei katsonut elokuvia lainkaan. Piirrossarjoja katseli päivittäin 7 % (n=4) lapsista, useita kertoja viikossa 16 % (n=9), 1-2 kertaa viikossa 19 % (n=11), harvemmin kuin kerran viikossa 46 % (n=26) ja 12 % (n=7) ei koskaan. Niin kutsuttuja koko perheen elokuvia (ei animaatio / piirretyt elokuvat) leikki-ikäisistä 61 % (n=35) ei katso koskaan, 2 % (n=1) katsoi 1-2 kertaa viikossa ja 37 % (n=21) harvemmin kuin kerran viikossa. Aikuisille suunnattuja DVD-tallenteita lapset eivät katso lainkaan.

KUVIO 5. DVD-tallenteiden katselu

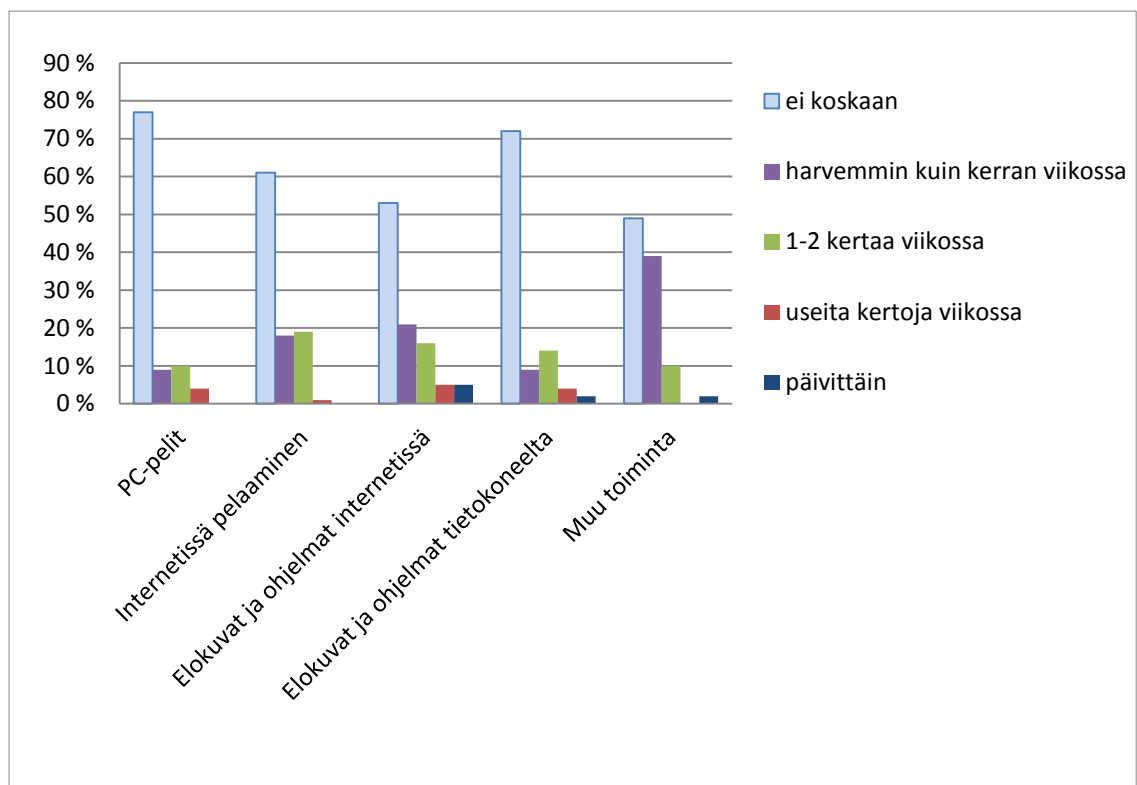
DVD-tallenteista leikki-ikäisten suosituimmiksi nousivat Disneyn animaatioelokuvat kuten Autot, Helinä keiju ja erilaiset prinsessaelokuvat. Tämän tunnetun yhdysvaltalaisen elokuvajätin tuotantojen jälkeen hyvänä kakkosena tuli kotimainen lastensuosikki Muumi, jonka 28 % listasi lapsensa suosikiksi. Muita usein mainittuja DVD-suosikkeja olivat mm. Risto Räppääjä, Nalle Puh ja Ti-Ti Nalle. Osa vanhempien listaamista elokuvista ei ikärajaltaan sovellu leikki-ikäiselle vaan useiden elokuvien, kuten suosittujen Ice Age animaatioiden ja Niko lentäjän poika elokuvan ikäraja on 7 vuotta. Myös Star Wars mainittiin erään 5-vuotiaan suosikiksi, vaikka se on selvästi vanhemmille suunnattu elokuva ja kielletty alle 11-vuotiailta.

KUVIO 6. Konsolipelien pelaaminen

Kuvio 6 kuvaa, millaisia konsolipelejä leikki-ikäiset lapset pelaavat ja kuinka usein. Peleistä eniten käytettyjä olivat liiketunnistimella pelattavat pelit, sekä erilaiset autoilu ja oppimispelit. Viikoittain lapsista 4 % (n=2) pelasi seikkailupelejä, 6 % (n=3) tasohyppelypelejä ja liiketunnistin pelejä, 7 % (n=4) autoilupelejä ja 9 % (n=5) oppimispelejä. Vastausten mukaan lapset eivät pelaa lainkaan taistelupelejä. Tytöt pelaavat poikia enemmän oppimis- ja tasohyppelypelejä, kun taas pojat pelaavat selvästi enemmän autoilupelejä.

Konsolipeleistä suosituimmiksi listattiin urheilupelejä, autoilu pelejä, tasohyppelypelejä, sekä liiketunnistimella pelattavia pelejä, jossa pelaaja pääsee osallistumaan peliohjaimen ansiosta urheilupeleihin aivan kuten oikeassa lajissa. Tällaisia liikunnallisia pelejä ovat esimerkiksi Nintendo Wii:n ja Playstation move:n erilaiset urheilupelit. Cars (Autot) peli oli useiden leikki-ikäisten suosikki ja lisäksi mainittiin muutamia tasohyppely / seikkailupelejä kuten Super Mario ja Sonic. Suurin osa lasten suosimista peleistä on yli kolmevuotiaalle tarkoitettuja, mutta myös yksi hieman vanhemmille suunnattu peli (NHL 08) mainittiin, jonka suosikikäraja on 7 vuotta.

KUVIO 7. Leikki-ikäisten tietokoneen käyttö

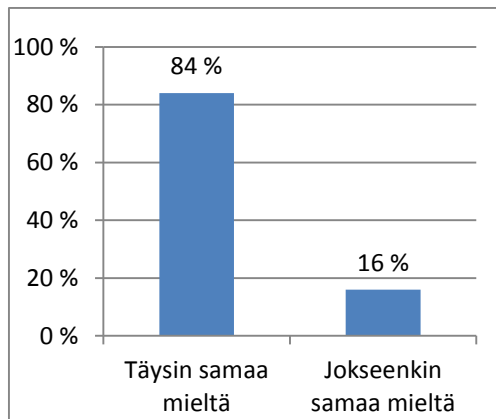
Yllä oleva pylväskaavio osoittaa mitä leikki-ikäiset lapset tekevät tietokoneella ollessaan ja kuinka usein he käyttävät tietokonetta tähän toimintaan. (Kuvio 7.) Tietokonetta leikki-ikäiset käyttävät tulosten mukaan eniten muuhun kuin pelaamiseen tai ohjelmien ja elokuvien katseluun. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi musiikin kuuntelua tai piirtämistä. PC-pelejä eli tietokonepelejä pelaa lapsista 4 % useita kertoja viikossa, 11 % 1-2 kertaa viikossa ja 9 % harvemmin kuin kerran viikossa. 77 % (n=44) ei pelaa lainkaan tietokonepelejä. Internetissä pela-

mista tapahtuu jonkin verran enemmän: 2 % pelaa useita kertoja viikossa, 19 % 1-2 kertaa viikossa, 18 % harvemmin kuin kerran viikossa ja 61 % lapsista ei pelaa internet pelejä lainkaan. Hieman alle puolet leikki-ikäisistä katsoo elokuvia tai ohjelmia internetistä ja heistä 21 % harvemmin kuin kerran viikossa. 5-vuotiaat lapset käyttävät nuorempia enemmän aikaa pelaamiseen tietokoneella ja Internetissä ja 4-vuotiaat hyödyntävät Internetiä eniten ohjelmien ja elokuvien katseluun. Tytöt ja pojat käyttävät tietokonetta ja internetiä suunnilleen saman verran, sukupuolten välillä ei tullut esiin merkittäviä eroja.

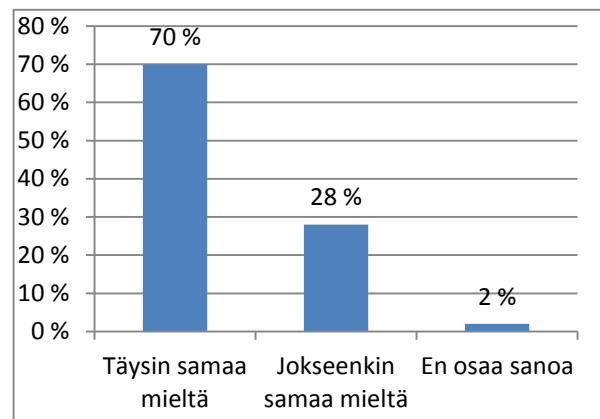
Sama teema toistuu niin internetin mediasisällöissä, kuin televisio-ohjelmissa ja DVD-tallenteissakin. Internetistä katsotaan paljon samoja ohjelmia kuin televisiosta ja DVD:ltä. TV:stä ja elokuvista tuttujen hahmojen kotisivuilla lapset myös pelaavat ja kuuntelevat musiikkia. Lapset käyttävät paljon Yle:n internetsivuja ohjelmien katselemiseen ja tietokonepelien pelaamiseen. Pikkukakkosen internetsivut on tulosten perusteella suosituin pelisivusto ja pelaamisen lisäksi sieltä katsellaan myös lastenohjelmia Yle Areenan ja YouTuben ohella. Muita lasten suosimia pelisivustoja ovat mm. papunet sivusto, sekä pelikone sivusto josta löytyy yli 5000 erilaista peliä kaikenikäisille. YouTubea hyödynnetään monella tapaa; sieltä katsotaan lastenohjelmia, mainoksia, ulkomaalaisia lastenohjelmia ja kuunnellaan musiikkia.

4.4 Vanhempien arviot lasten median käytöstä

Kysymyslomakkeen viimeinen osio kuvaa vanhempien mielipiteitä leikki-ikäisten lasten median käytöstä. Lomakkeessa on 16 väittämää, joihin vanhemmat vastasivat valiten parhaimman vaihtoehdon asteikolla: täysin samaa mieltä – jokseenkin samaa mieltä – en osaa sanoa – hieman eri mieltä – täysin eri mieltä.

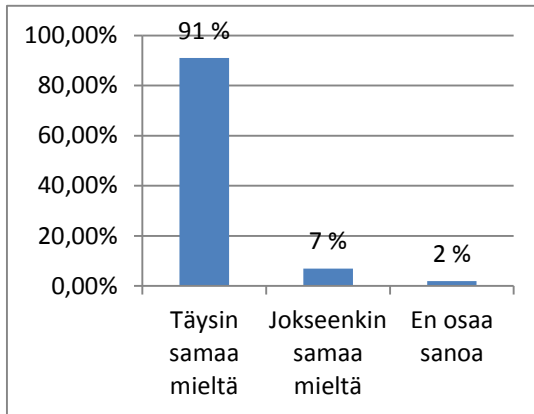

KUVIO 8. Elokvien ikäraajat ovat tärkeitä

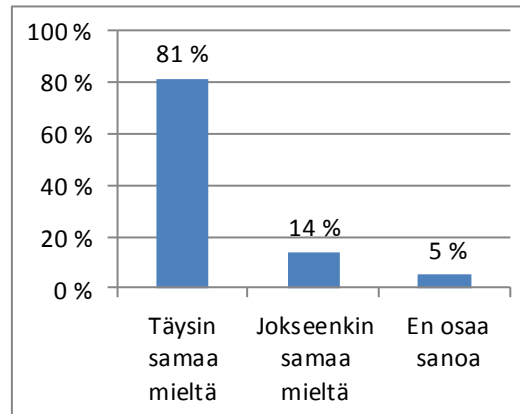

KUVIO 9. Pysin noudattamaan elokvien ikärajoja

Yllä olevat pylväskaaviot kuvaavat vanhempien arviota elokvien ikärajoista. (Kuvio 8 ja Kuvio 9.) Kaikki vastanneista olivat samaa mieltä väitteestä ”elokvien ikäraajat ovat tärkeitä” ja vanhemmat pyrkivät myös noudattamaan niitä, sillä vastanneista 84 % (n=48) oli täysin samaa mieltä ja 16 % (n=9) jokseenkin samaa mieltä siitä, että elokvien ikäraajat ovat tärkeitä. Väitteeseen ”pyrin noudattamaan elokvien ikärajoja” 70 % (n=40) vastasi olevansa täysin samaa mieltä, 28 % (n=16) jokseenkin samaa mieltä ja yksi vastanneista ei osannut sanoa. Myös pelien ikäraajat koetaan tärkeiksi ja niitä pyritään noudattamaan, kuten seuraavalla sivulla olevat pylväskaaviot esittävät. (KUVIO 10 ja Kuvio 11.) Vanhemmista lähes kaikki vastasivat olevansa samaa mieltä väitteestä ”pelien ikäraajat ovat tärkeitä”. 81 % (n=46) vastanneita on täysin samaa mieltä ja 14 % (n=8) jokseenkin samaa mieltä väitteestä ”pyrin noudattamaan pelien ikärajoja” ja 5 % (n=3) ei osaa sanoa.

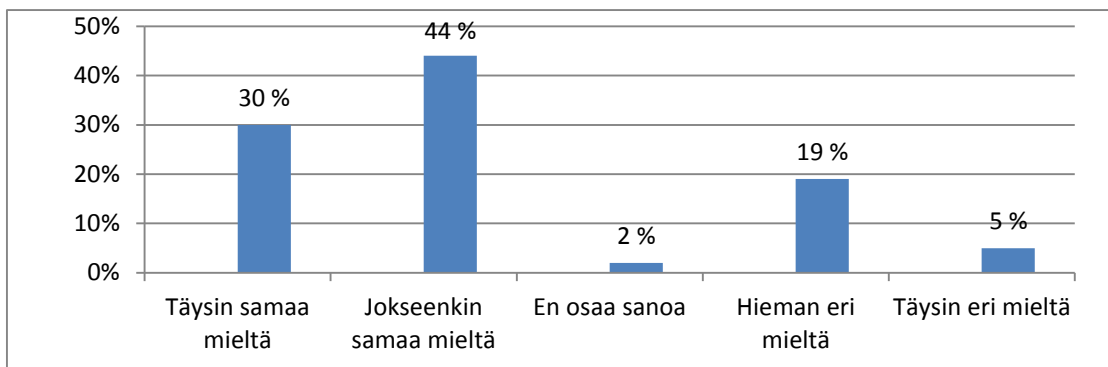

KUVIO 10. Pelien ikäraajat ovat tärkeitä

KUVIO 11. Pyrin noudattamaan pelien ikärajoja

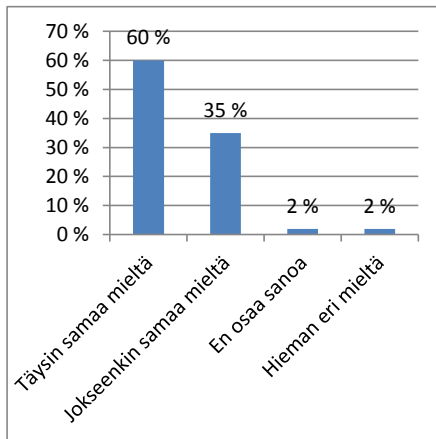
93 % (n=53) on täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä ”media on tavallinen osa perheen arkea”, mutta 4 % (n=2) vastasi olevansa hieman eri mieltä. 18 % (n=10) vastaajista on täysin samaa mieltä ja 75 % (n=43) jokseenkin samaa mieltä väitteestä ”media tuottaa lapselle iloa”, kun taas 4 % (n=2) vastasi olevansa hieman eri mieltä.

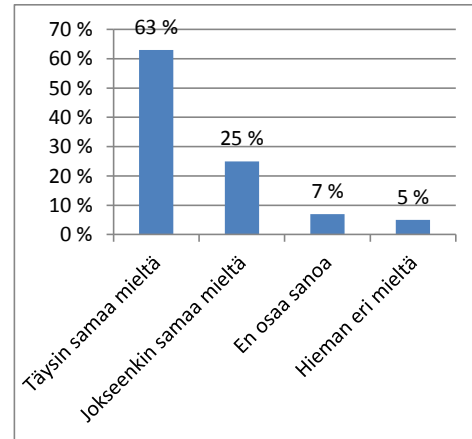
KUVIO 12. Median käyttö vie aikaa lapsen leikiltä ja / tai harrastuksilta

Kuvio 12 kuvaa vanhempien arviota väitteeseen ”median käyttö vie aikaa lapsen leikiltä ja/tai harrastuksilta”. 74 % (n=42) vastasi väitteeseen olevansa täysin tai jokseenkin samaa mieltä ja 24 % (n=14) vastanneista oli eri mieltä asiasta. 98 % vanhemmista vastasi olevansa samaa mieltä väitteestä ”seuraan tai rajoitan lapseni median käyttöä”, mutta mukaan mahtui myös yksi vastaaja, joka oli tästä täysin eri mieltä. 95 % (n=54) oli samaa mieltä väittämästä ”lapsi ei pärjää median kanssa yksin”, mutta yksi vastanneista oli asiasta kuitenkin hieman

eri mieltä. Lähes kaikki vastanneista olivat siis sitä mieltä, että mediaa tulisi käyttää yhdessä aikuisen kanssa (Kuvio 13). Suurin osa vanhemmista pitää mediakasvatusta tärkeänä, mutta kuitenkin 5 % (n=3) vastasi olevansa asiasta hieman eri mieltä ja 7 % (n=4) ei osannut sanoa (Kuvio 14). 93 % (n=53) oli eri mieltä ja 4 % (n=2) samaa mieltä väitteestä ”lapsi osaa itse säädellä median käyttöönsä”. 75 % (n=43) vanhemmista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä ”median haitallisuutta vähätellään”, 21 % (n=12) ei osannut sanoa ja 2 % (n=1) vastasi olevansa hieman eri mieltä.

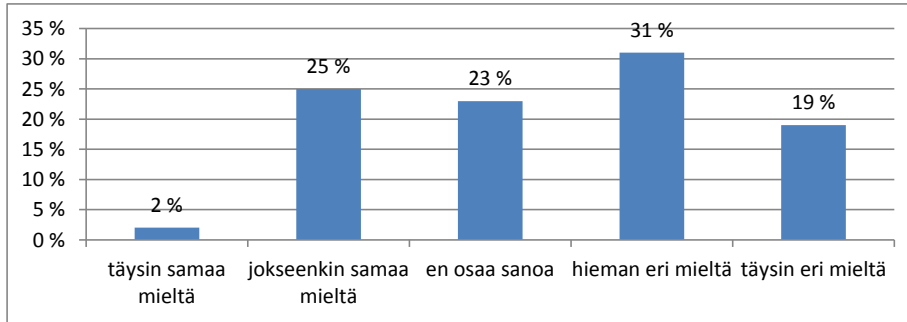

KUVIO 13. Mediaa tulisi käyttää yhdessä aikuisen kanssa

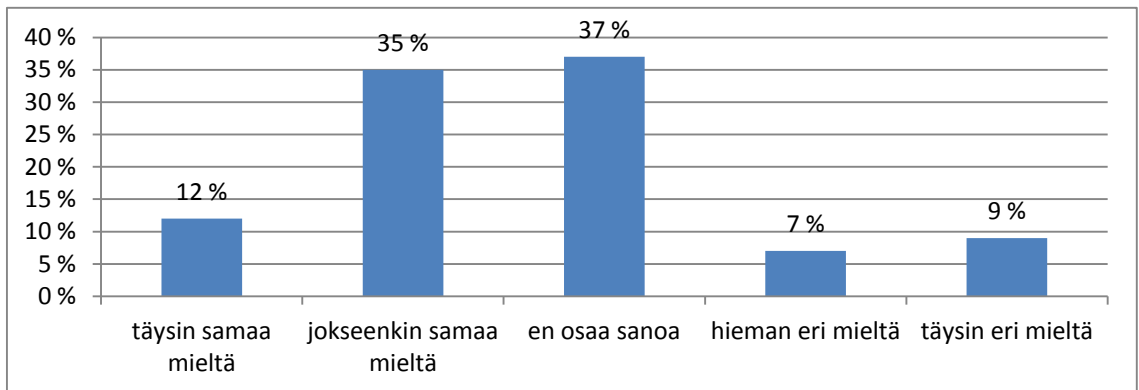
KUVIO 14. Mediakasvatus on tärkeää

Väitteeseen ”lapsemme on taitava media-asioissa” 27 % (n=15) vastasi olevansa samaa mieltä, 23 % (n=13) ei osaa sanoa ja 41 % (n=29) oli eri mieltä. Väittämää kuvaa seuraavalla sivulla oleva pylväskaavio. (Kuvio 15.)

KUVIO 15. Lapsemme on taitava media asioissa

Viimeinen vanhempien arvioita mittaava väittämä kartoitti vanhempien halua saada enemmän tietoa lasten median käyttöön liittyen, johon 47 % vastasi olevansa täysin tai jokseenkin samaa mieltä, 37 % ei osannut sanoa ja 16 % oli hieman tai täysin eri mieltä.

Kuvio 16. Haluaisin saada enemmän tietoa lasten median käytöstä

5 POHDINTA

5.1 Tutkimustulosten pohdinta ja johtopäätökset

Tutkimuksessa selvitettiin leikki-ikäisten lasten median käyttöä vanhempien arvioimana. Johtopäätöksenä voi todeta, että 3 – 5-vuotiaat lapset hyödyntävät mediaa monipuolisesti ja ajallisesti median käyttö on kohtuullista. Silti osa näinkin pienistä lapsista viettää median äärellä aikaa enemmän kuin 2 tuntia päivässä, mikä on suosituksen mukainen enimmäismäärä viihdemedian käytöstä (Mäkinen–Borodulin–Tammelin–Alapappila. 2011, 153). Tulosten mukaan lasten käyttämät mediasisällöt ovat suurimmaksi osin lapsille tarkoitettuja, mutta lasten suosikeiksi mainittiin myös ikärajoiltaan isommille lapsille suunnattuja elokuvia ja yksi konsolipeli. Tuloksista käy ilmi, että konsolipelien pelaaminen lisääntyy lapsen kasvaessa ja tytöt katsovat poikia enemmän televisiota. Sukupuolten välinen ero näkyy myös lasten suosimissa mediasisällöissä: tyttöjen suosikkeja ovat prinsessa-aiheiset elokuvat, kun pojat pitävät enemmän toiminnallisista ja vauhdikkaista elokuvista ja peleistä. Tuloksista voi myös todeta, että vanhemmat ovat yleisesti ottaen valveutuneita mediakasvatuksen suhteen, sillä lähes kaikki vastanneista rajoittavat tai seuraavat lastensa median käyttöä ja pyrkivät noudattamaan ikärajoja. Kehitettävää tällä saralla kuitenkin tulosten perusteella on ja tätä tukee myös se, että lähes puolet vanhemmista vastasi olevansa täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämästä ”haluaisin saada lisää tietoa lasten median käyttöön liittyen”. Tämä on mielestäni selkeä viesti siitä, että lasten median käyttö olisi hyvä ottaa entistä vahvemmin esille neuvoloissa.

Televisio on suosituin audiovisuaalinen medialaite leikki-ikäisten lasten keskuudessa, sillä leikki-ikäiset käyttävät tulosten mukaan eniten aikaa juuri television katseluun. 67 % seuraa televisiota päivittäin ja yleisimmin televisiota katsotaan 1-2 tuntia päivässä. 0 – 8-vuotiaiden lasten median käyttöä kartoittanut valtakunnallinen Mediabarometri – tutkimus antaa samansuuntaista tietoa, sillä sen mukaan yli kaksivuotiaista lapsista reilu 90 % katsoo televisiota, heistä kaksi kolmasosaa päivittäin. (Kotilainen 2011, 17.) Televisiosta leikki-ikäiset katsovat lapsille suunnattua ohjelmatarjontaa ja niistä ylivoimaisesti suosituin on Yle TV2:n Pikkukukkonen, joka tulee televisiosta päivittäin ja arkisin jopa kaksi ker-

taa päivässä. Leikki-ikäiset katsovat myös jonkin verran viihdeohjelmia ja eläinsarjoja, ja kaikki lasten suosikkiohjelmat ovat ikärajaltaan leikki-ikäisille sopivia ja tämän vuoksi tulos television katselun sisällöstä on mielestäni positiivinen.

Tuloksista ilmenee, että leikki-ikäiset lapset katsovat DVD-tallenteita televisio-ohjelmia vähemmän. Kuitenkin 5 % lapsista katsoo tallenteita päivittäin 0-2 tuntia, kun vastaavasti mediabarometrin mukaan jopa 19 % 3 – 4-vuotiaista lapsista katsoo kuvatallenteita päivittäin (Kotilainen 2011, 18). DVD-tallenteilta katsellaan lastensarjoja ja -elokuvia. Leikki-ikäisten suosikeiksi listattiin useita eri elokuvia, joista osa oli ikärajoiltaan vanhemmille suunnattuja. Erityisesti Star Wars -elokuvan ilmoittaminen erään 5-vuotiaan pojan suosikiksi herätti minussa hämmennystä ja huolta, sillä elokuvan ikäraja on 11-vuotta.

Tulosten perusteella voi todeta, että leikki-ikäiset eivät pelaa konsolipelejä vielä kovinkaan paljon, sillä 51 % lapsista ei pelaa niitä lainkaan. 16 % pelaa konsolipelejä viikoittain, eikä yksikään pelaa päivittäin, mikä on mielestäni vain positiivinen asia. Positiivista on myös se, etteivät leikki-ikäiset pelaa tulosten mukaan lainkaan taistelupelejä, jotka ovatkin yleensä reilusti vanhemmille pelaajille suunnattuja. Suosituimpia ovat liiketunnistin ohjaimella pelattavat urheilupelit, jossa lapsi pääsee aktiivisesti osallistumaan ja saa parhaimmillaan samalla hyödyllistä liikuntaa. Oma mielipiteeni konsolipelien pelaamisesta on, ettei se ole vielä välttämättä ajankohtaista leikki-ikäisellä, sillä konsolilla pelaaminen voi olla hyvin mukaansatempaavaa ja koukuttavaa. Uskon, että leikki-ikäisten lasten olisi kehityksensä kannalta parempi oppia pelaamaan ensin perinteisiä vuorovaikutteisia lautapelejä, jossa harjoitellaan samalla vuorottelutaitoja ja sitä tehdään yhdessä vanhempien ja toisten lasten kanssa. Jos lapset tottuvat jo pienestä pitäen voimakkaisiin pelikokemuksiin, joita konsolipelaamisella saavutetaan, niin tuntuvatko perinteiset pelit enää miltään?

Internetin käytön osalta opinnäytetyöni tuloksista mielenkiintoista on mielestäni se, että jokaisen kyselyyn osallistuneen perheen kodista löytyi tietokone ja internet. Tulosten perusteella leikki-ikäiset käyttävät tietokonetta ja internetiä monipuolisesti ja vanhemmat vaikuttavat osaavan hyödyntää Internetin tarjontaa lastensa iloksi, sillä tuloksissa mainittiin useita eri Internet-sivustoja. Internetissä

lapset katsovat lastenohjelmia Yle Areenan ja pikkukakkosen nettisivujen kautta, missä myös pelataan erilaisia lapsille suunnattuja pelejä. Leikki-ikäiset myös kuuntelevat musiikkia ja katselevat videopätkiä YouTube-palvelun kautta.

Tulokset osoittavat, että 42 % 3 – 5-vuotiaista lapsista käyttää tietokonetta tai internetiä vähintään 1-2 kertaa viikossa. Eurooppalaisen EU Kids Online- tutkimuksen mukaan internetin käyttö aloitetaan Suomessa ja useimmissa Pohjois-Euroopan maissa keskimäärin 8-vuotiaana Ruotsia lukuun ottamatta, jossa aloitusikä on 7 vuotta. 25 Euroopan maahan kohdistunut tutkimus on kartoittanut 9 – 16-vuotiaiden lasten ja heidän vanhempiensa kokemuksia internetin käytöstä. Se ei ole ikäjakaumaltaan verrannollinen oman kyselyni kanssa, mutta antaa viitettä laajemmasta mittakaavasta siitä, kuinka lapset internetiä käyttävät. Suomalaisen mediabarometrin mukaan internetiä käyttää 32 % 3 – 4-vuotiaista ja suurin osa 5–6-vuotiaista, joten näyttäisi kuitenkin siltä, että internetin käyttö alkaa suomalaisilla lapsilla jo leikki-ikässä (Kotilainen 2011, 25). EU Kids Online - tutkimuksen perusteella lähes kaikki (92 %) 9–16-vuotiaista lapsista ja nuorista käyttävät internetiä viikoittain ja 57 % päivittäin. Lisäksi samassa tutkimuksessa kävi ilmi, etteivät vanhemmat ole useinkaan tietoisia lasten internetissä kokemista riskeistä, kuten kiusaamisesta ja pornografisesta aineistosta. Suomalaisvanhemmat olivat useita muita maita valveutuneempia siinä suhteessa, että vanhemmat tiesivät lapsen kohdistuneesta kiusaamisesta internetissä 70 % tapauksista, kun yleisesti vanhemmista alle puolet olivat tietoisia lapsen kokemasta nettikiusaamisesta. (Livingstone–Haddon–Görzig–Ólafsson 2011.) Voisi siis olettaa, että suomalaiset vanhemmat tunnistavat internetin riskit, eikä olekaan mikään ihme, että vanhemmat arvioivat, että median haitallisuutta vähätellään.

Mielestäni tärkeää ja positiivista vanhempien arviossa on se, että vanhemmat pitävät elokuvien, ohjelmien ja pelien ikärajoja tärkeinä ja pyrkivät myös noudattamaan niitä. Kuitenkin leikki-ikäisten lasten suosikki elokuvissa mainittiin useita elokuvia, joiden suositusikäraja on 7 ja yksi joka on kielletty alle 11-vuotiailta. Herää ajatus siitä, tietävätkö vanhemmat kaikkien lastensa katsomien elokuvien ja ohjelmien ikärajoja? Tai ehkä he eivät pidä suositusta sitovana ja eivät näin ollen koe rikkovansa ikärajaa, jos kyse on pelkästä suosituksesta? Varsinkin

konsolipelien osalta oli myönteistä se, ettei yksikään leikki-ikäinen pelannut taitelu pelejä ja konsolipeleistä vain yksi lasten suosikeiksi listatuista peleistä oli ikärajaltaan yli 7-vuotiaille suunnattu. Tässä kohtaa tulee huomioida, että kuvaohjelmien ikärajasuositukset ovat muuttuneet vuoden 2012 alussa ja teorioosuudessa mainitut ikärajakäytännöt ovat siis ehtineet muuttua vanhentuneeksi tiedoksi pohdintaa kirjoittaessani. En näe tällä olevan kuitenkaan vaikutusta tutkimuksen tulosten kannalta.

Lisäksi vanhempien arviota koskevista tuloksista ilmenee, että rovaniemeläiset leikki-ikäisten lasten vanhemmat seuraavat tai rajoittavat lastensa median käyttöä. Suurin osa vanhemmista pitää mediaa tavallisena osana arkea, mutta kaksi vastanneista oli tästä hieman eri mieltä ja kaksi ei osannut sanoa. Mielestäni tämä on mielenkiintoista, sillä jokaisella on kuitenkin kotonaan ainakin tietokone ja internet ja mediaa näkee joka puolella ympärillämme. Kenties he ajattelevat, ettei se kuulu vielä leikki-ikäisen lapsen arkeen, mutta mielestäni se tulee melko varmasti jossain vaiheessa osaksi arkea lapsen kasvaessa, eikä ole haittaa että sen käyttöä harjoiteltaisiin jo pienestä asti. Vanhemmat kokivat, että media on lapselle iloa tuottava asia, mutta tästäkin kaksi oli vastannut olevansa hieman eri mieltä. Toisaalta on hyvä, että vanhemmat tiedostavat median haitallisuutta, mutta mielestäni kaikkien olisi hyvä tiedostaa myös median hyvät puolet. Lapsi kuitenkin kasvaa ja kehittyy ympäristöönsä, jossa median käytöltä ei voi välttyä, vaan se tulee vastaan viimeistään koulumaailmassa. Median käytön harjoittelu mukavien ja iloisten asioiden kautta on sen vuoksi mielestäni tärkeää ja uskon useimpien vanhempien kanssa samoin, että oikeanlainen ja oikein käytetty media tuottaa lapselle iloa.

Suurin osa eli 74 % vanhemmista arvioi median käytön vievän aikaa lapsen leikiltä ja/tai harrastuksilta. Näin luultavasti onkin, sillä jos leikki-ikäiset eivät ole käyttämässä mediaa, he luultavasti leikkisivät tai harrastaisivat jotain muuta sen ajan. Jo termi ”leikki-ikä” kertoo lasten olevan siinä iässä, jolloin vapaa-aika koostuu suurimmaksi osaksi leikkimisestä ja leikki on lapselle hyvin tärkeää. On kuitenkin huolestuttavaa, jos median käyttö vie aikaa niin paljon, että se syö leikin ja harrastusten osuutta merkittävästi. Tällöin puhuttaisiin luultavasti jo suosituksen ylittävästä kahden tunnin rajasta päivässä ja asiaan olisi syytä

puuttua, ettei lapsi unohdu ruudun äärelle. Liiallisella median käytöllä voi olla kauaskantoisia seuraamuksia lapsen terveyteen, sillä jos lapsi viettää liikaa aikaa ruudun edessä, hän ei saa tarpeeksi liikuntaa ja tämä taas altistaa lasten ylipainoisuudelle, mikä on kasvava ongelma yhteiskunnassamme.

Mielestäni leikki-ikäisillä lapsilla ei ole vielä kykyä päättää mediaan liittyvistä asioista, vaan he tarvitsevat vanhemman apua säätelemään arjen kulkua, median käyttöä ja mediasisältöjä oman hyvinvointinsa vuoksi. Siksi on hieman huolestuttavaa, että tulosten perusteella kuitenkin 4 % vanhemmista arvioi lapsen osaavan itse säädellä median käyttöään ja 2 % arvioi olevansa eri mieltä siitä, että mediaa tulisi käyttää yhdessä aikuisen kanssa. Tulokset osoittavat, että 27 % pitää lasta taitavana media-asioissa ja 52 % on eri mieltä. Puolet vanhemmista ei siis luota leikki-ikäisten lasten mediataitoihin, mikä on mielestäni positiivinen asia siinä mielessä, että vanhemmat osaavat ajatella kriittisesti pienten lasten kykyä ymmärtää median sisältämiä viestejä, sekä taitoja käyttää mediaa turvallisesti. Vaikka lapset voivat olla yllättävänkin taitavia ja näppäriä medialaitteiden käytössä, en millään usko että 3 – 5-vuotiaat ovat niin taitavia mediasisältöjen tulkitsijoita ja käyttäjiä, että osaisivat käyttää mediaa turvallisesti ja oikein ilman aikuisen opastusta. Kuitenkin yli neljännes vanhemmista pitää lastaan taitavana, mutta sitä ei tulosten perusteella voi tietää, millä perusteella.

5.2 Tutkimuksen toteutuksen, eettisyyden ja luottamuksellisuuden pohdintaa

Tämä opinnäytetyö on ensimmäinen tutkimus, mitä olen tehnyt ja olen oppinut paljon uutta prosessin aikana. Mielestäni on ollut kiinnostavaa suunnitella ja toteuttaa kyselytutkimusta itse alusta loppuun ja samalla nähdä kuinka oma työ on muuttunut ideasta konkreettiseksi tutkimukseksi ja lopulta valmiiksi opinnäytetyöksi. Onnistuin mielestäni hyvin aiheen valinnassa, koska se on ajankohtainen, mielenkiintoinen ja sillä on uutuusarvoa.

Prosessin varrella on ollut haasteita ja työn eteneminen on vaatinut ajoittain sinnikästä motivaation uudelleen etsimistä ja löytämistä. Prosessin etenemisen

vaikeudet ovat kuitenkin olleet lähinnä tutkijasta johtuvia. Tutkimuksen toteutus sujui jouhevasti, mutta varsinkin tulosten analysointi oli minulle haastavaa, koska minun oli vaikea päästä alkuun ja löytää se niin sanottu punainen lanka, miten lähteä kokoamaan keräämääni informaatiota. Nyt jälkeenpäin ajateltuna olisi ollut järkevämpää rajata aihe vielä tarkemmin ja tehdä kyselylomakkeesta suppeampi. Alun innostuksessa halusin saada kerättyä mahdollisimman paljon tietoa yhdellä lomakkeella, enkä niinkään vielä siinä vaiheessa ajatellut sitä, kuinka laaja-alainen aineisto tulee olemaan ja kuinka työlästä sellaista on lähteä purkamaan.

Analyysivaiheessa huomasin kyselylomakkeessani joitain heikkouksia ja asioita, joita tekisin nyt toisin. Esimerkiksi vanhempien arviota mittaavista muuttujista osa mittasi samaa asiaa, kuten ”median haitallisuutta vähätellään” ja ”median haitallisuutta liioitellaan”. Vastaukset antoivat samankaltaisen informaation molemmista väitteistä, joten jätin osan kysymyksistä tämän vuoksi pois tulosten tarkastelusta. Voidaan siis todeta, että tutkimuksen validiteetti kärsi kyselylomakkeen tekovaiheessa, mutta toisaalta samaa asiaa mittaavien väittämien toisiaan tukevat vastaukset antoivat vahvistusta sille, että tutkimukseni vastaukset ovat luotettavia. Reliabiliteettia on hankalampi todentaa, sillä se melkeinpä vaatisi tutkimuksen uudelleen toteutusta, jolloin voitaisiin nähdä vaikuttavatko siihen mitkään satunnaisvirheet tai olosuhteet. Reliabiliteetilla tarkoitetaan kvantitatiivisessa tutkimuksessa johdonmukaisuutta ja sitä, kuinka luotettava, käyttö- ja toimintavarma tutkimus on (Menetelmäopetuksen tietovaranto). Se, että jotkut analysointiin mukaan ottamani lomakkeet olivat vaillinaisesti täytettyjä, vähensi myös tutkimukseni reliabiliteettia. Tämän vuoksi olisin mielelläni ottanut käyttöni valmiin, jo hyväksi havaitun ja käytössä olleen kyselylomakepohjan, mutta kuten jo olen todennut, en onnistunut löytämään sellaista. Tärkeintä kuitenkin on, että sain mielestäni kerättyä lomakkeen avulla vastaukset tutkimusongelmieni. Tulevaisuudessa osaan varmasti kiinnittää enemmän huomiota kyselylomakkeen tekoon, sen kysymysten määrään ja laatuun.

Tutkimukseen vastanneiden määrä on vain pieni osuus Rovaniemen keskustan neuvolan palveluja käyttävistä 3 – 5-vuotiaista leikki-ikäisistä ja heidän van-

hemmistään. Vastausprosentti on kuitenkin yli 50 %, aineisto suhteellisen laaja ja tulokset samansuuntaisia vastaavanlaisten tieteellisten tutkimusten kanssa, joten mielestäni tutkimuksen tulokset ovat yleistettävissä perusjoukkoon, varovaisuutta ja harkintaa käyttäen. Tutkimukseen osallistuminen on tietenkin aina vapaaehtoista ja olenkin pohtinut sitä, millaiset vanhemmat ovat tutkimukseeni vastanneet ja millaiset vanhemmat jättäneet syystä tai toisesta vastaamatta. Olettaisin, että kyselyyn vastanneet ovat kiinnostuneet aiheesta ja kokevat siihen liittyvän tutkimuksen tärkeänä. Ehkä vastaamatta jättäneet eivät ole halunneet vastata sen vuoksi, että kokevat asian merkityksettömänä tai eivät ole halunneet tuoda esille lastensa median käytön tilaa. Tämä on tietysti vain arvailua, sillä syy voi olla mikä tahansa.

Tuloksia on tulkittava varovaisuutta käyttäen senkin vuoksi, että olen käyttänyt satunnaisotannan sijaan harkinnanvaraista otantamenetelmää. Koen, että kyselyni on onnistunut herättämään vanhempien mielenkiinnon, sillä jopa pari kohderyhmän ulkopuolelle kuuluvaa vanhempaa vastasi kyselyyn. Arvelen, että vastaamatta jättäneissä on osa juuri niistä vanhemmista, jotka tarvitsisivat ohjausta lasten median käytöstä. Toivonkin, että jos tutkimuksella ei ole muuta vaikutusta, niin kyselylomakkeeni olisi ainakin herättänyt ajatuksia ja saanut myös vastaamatta jättäneet vanhemmat pohtimaan lastensa median käyttöä.

Olen pyrkinyt toimimaan hyvän tutkimusetiikan mukaisesti koko opinnäytetyöprosessin ajan. Tiedon hankinta on ollut varsinkin työtä aloittaessani vaikeaa, sillä minun oli vaikea löytää työn aiheeseen liittyviä tutkimuksia, koska aihetta on tutkittu melko vähän. Olen kuitenkin onnistunut mielestäni käyttämään luotettavaa ja ajantasaista tietoa tutkimukseni pohjana ja tukena, ja oppinut samalla tiedon hankintaa, jota tulen aivan varmasti terveydenhoitajan työssä tarvitsemaan. Opinnäytetyöprosessi on monipuolistanut myös muita tietojani ja kehittänyt valmiuksia ja taitoja, joita tarvitsen tulevana terveydenhoitotyön ammattilaisena. Mielestäni tutkimukseni on laaja ja suhteellisen luotettava ja olen panostanut työn tekemiseen paljon, joten voin olla tyytyväinen lopputulokseen.

5.4 Tutkimuksen merkitys terveydenhoitotyölle ja jatkotutkimusaiheet

Kun puhutaan television, tietokoneen tai konsolipelin parissa kulutettavasta ajasta, voidaan siitä käyttää myös termiä ruutu-aika, mikä tarkoittaa sananmukaisesti kuvaruudun edessä vietettyä aikaa. Väestöliiton hiljattain julkaistun perhebarometrin mukaan ruutuajan osuus nuorten arjessa on kasvanut merkittävästi viimeisen kymmenen vuoden aikana. Peruskouluikäisillä pojilla ruutu-aikaa koulupäivinä kertyy 3 tuntia ja tytöillä 2,5 tuntia. Vapaapäivinä ruutu-aikaa kertyy molemmilla noin tunnin verran enemmän kuin arkipäivinä ja eniten aikaa käytetään tietokoneella. (Väestöliitto. 2012.) Tulokset kuvastavat lasten median käytön nykytilaa ja suuntausta. Jos suunta jatkuu samanlaisena, käyttävät tämän päivän leikki-ikäiset tulevaisuudessa yhä enemmän aikaa ruudun äärellä. Sen vuoksi olisi erityisen tärkeää aloittaa vanhempien mediakasvatuksellinen tukeminen jo silloin kun lapset ovat pieniä ja aloittelevat mediamaailmaan tutustumista.

Mielestäni mediakasvatuksen päävastuu on vanhemmilla, mutta vastuuta ovat jakamassa osaltaan myös varhaiskasvatukseen osallistuvat terveys-, sosiaali- ja kasvatusalan ammattilaiset, joiden tehtävänä on tukea vanhemmuutta ja edistää lasten hyvinvointia. Terveystyöntekijänä tulen työssäni tapaamaan vanhempia, lapsia ja nuoria ja uskon että opinnäytetyö on antanut eväitä keskusteluun lasten ja nuorten median käytöstä perheiden kanssa. Koen, että olen saanut itselleni hyödyllistä tietoa pienten leikki-ikäisten lasten median käytöstä ja uskon tutkimuksesta olevan hyötyä myös käytännössä terveydenhoitotyön kehittämiseksi.

Vuonna 2011 voimaan astunut valtio-neuvoston asetus 380/2009 käsittää toimintaohjelman neuvolatyölle, koulu- ja opiskeluterveydenhuollolle sekä lasten ja nuorten ehkäisevälle suun terveydenhuollolle. Asetuksen tarkoituksena on varmistaa, että terveysneuvonta ja tarkastukset ovat suunnitelmallisia ja tasoltaan yhtenäisiä. Asetuksen mukaan terveysneuvonnan on tuettava yksilön ja perheen hyvinvoinnin kehittämistä ja yksi sen osa-alueisiin kuuluva tekijä on median merkitys terveyden ja turvallisuuden kannalta. (Valtioneuvoston asetus 2011.) Lisäksi Sosiaali- ja terveysministeriön suosituksen mukaan lapsen täytet-

tyä kaksi vuotta otetaan lastenneuvolassa aktiivisesti esiin tietotekniikan ja median hyödyt ja haitat ja lisäksi aiheeseen palataan myös myöhemmillä käynneillä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 209). Mielestäni on huomionarvoista, että uudessa asetuksessa mainitaan median merkitys ja se on suosituksessa ohjeistettu ottamaan esille jo varhaisessa leikki-iässä. Toteutuuko tämä kuitenkaan käytännössä? Rovaniemen kaupungin terveysneuvonta on koonnut lastenneuvolatyön runko-ohjelman neuvolan terveydenhoitajien käyttöön, jossa on määritelty jokaiselle määrääaikaiskäynnille omat keskeiset sisällöt. Median käytön esille ottamisesta siellä ei kuitenkaan ole mainintaa. Vaikka median käytön voisi ajatella sisältyvän ”kasvatusasiat” termin sisälle, olisi mielestäni perusteltua mainita siitä yhtenä keskeisenä ohjauksen ja keskustelun sisältönä leikki-ikäisten tarkastusten yhteydessä, kuten esimerkiksi ravitsemuksen ja liikunnan osalta on tehty.

Tämä olisi kenties tarpeellinen yhteinen muistutus terveydenhoitajille, jotta aiheesta tulisi keskusteltua kaikkien perheiden kanssa ja asetuksen tavoite yhteneväisistä käytännöistä toteutuisi. En kuitenkaan usko, että leikki-ikäisten lasten median käyttö ja sen vaikutuksien huomiointi ja siitä keskusteleminen jäisi terveydenhoitajilta tietoisesti tai tahallaan huomioimatta. Voi kuitenkin olla, että asiaan ei osata puuttua sen vuoksi, ettei sille ole aiemmin ollut tarvetta, sillä tietotekniikka on mennyt nopeasti ja jatkuvasti eteenpäin viimeisten vuosikymmenten aikana. Hyödyllinen jatkotutkimuksen aihe olisikin tutkimus, jossa tarkastellaan, kuinka terveydenhoitajat ohjaavat ja tukevat vanhempia leikki-ikäisen lasten turvalliseen median käyttöön ja kuinka tärkeänä terveydenhoitajat kokevat mediakasvatuksellisen ohjauksen omassa työssään. Toinen opinnäyte-työstäni noussut jatkotutkimusaihe on tutkimus siitä, millä tavoin vanhemmat toteuttavat mediakasvatusta pienten lasten kanssa: noudatetaanko suosituksia ja millä tavoin lasten median käyttöä tuetaan, ohjataan, valvotaan ja rajoitetaan kotona.

LÄHTEET

- Aaltola, J. – Valli, R. 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Anderson, C. A. – Gentile, D. A. – Buckley, K. E. 2008. Suom. Pakkala, P. Kuvista teoiksi. Väkivaltapelien vaikutukset lapsiin ja nuoriin. Helsinki : Like : Suomen rauhanpuolustajat.
- Anttila – Eronen – Kallio – Kanninen – Kauppinen – Paavilainen – Salo. 2009. Persoona 2 kehityspsykologia. Helsinki: Edita.
- Heikkilä, T. 2008. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.
- Hirsjärvi, S. – Remes, P. – Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Holopainen, M – Pulkkinen, P. 2002. Tilastolliset menetelmät. Helsinki: WSOY.
- Inkinen, T. 2005. Johdettava polku lasten tietoyhteiskuntaan. Teoksessa Mäyrä, F. (toim.) Lapsuus mediamaailmassa. Näkökulmia lasten tietoyhteiskuntaan. Tampere: Gaudeamus.
- Ivanoff, P. – Risku, A. – Kitinoja, H. – Vuori, A. – Palo, R. 2001. Hoidatko minua? Lapsen, nuoren ja perheen hoitotyö. Helsinki: WSOY.
- Jalonen, T. – Suomela, S. 2010. Lapset median käyttäjinä. Opinnäytetyö. Hyvinkää: Laurea ammattikorkeakoulu. Osoitteessa: https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/15715/Jalonen_Taru.pdf?sequence=1. 5.2.2011.
- Kangas, S. – Lundvall, A. – Sintonen, S. 2008. Lasten ja nuorten mediamaailma pähkinänkuoressa. Osoitteessa: [http://www.lvm.fi/c/document_library/get_file?folderId=22170&name=DLFE-4803.pdf&title=Lasten+\(13.11.2008\)](http://www.lvm.fi/c/document_library/get_file?folderId=22170&name=DLFE-4803.pdf&title=Lasten+(13.11.2008))
- Karling, M. - Ojanen, T. - Siven, T. - Vihunen, R. - Vilen, M. 2009. Lapsen aika. 12. uudistettu painos Helsinki: WSOY.
- Korhonen, A. 2008. Lasten TV-ohjelmiin liittyvät pelot, painajaisunet ja pelonhallinta. Akateeminen väitöskirja. Jyväskylän Yliopisto. Osoitteessa <http://acta.uta.fi/pdf/978-951-44-7406-4.pdf>. 13.2.2011.
- Kotilainen, S. (toim.) Lasten mediabarometri 2010: 0–8-vuotiaiden lasten median käyttö Suomessa. 2011. Mediakasvatusseuran julkaisuja 1/2011.
- Kupiainen, R. 2002. Mediakokemuksia viihteen, mielihyvän ja nautinnon labyrinteissa. Teoksessa Sintonen, S. (toim.) Median sylissä. Kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta. Helsinki: Finn Lectura.

- Kyrönlampi-Kylmänen T. 2010. Lapsen hyvä arki. Helsinki: Kirjapaja.
- Livingstone, S. - Haddon, L. - Görzig, A. - Ólafsson, K. 2011. EU Kids Online final report. Osoitteessa <http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20Online%20reports.aspx>. 30.1.2012
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Sosiaalisten taitojen kehitys. Osoitteessa: http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/3_4-vuotias/sosiaaliset_taidot/. 4.1.2011
- Martsola, R. - Mäkelä-Rönholm M. 2006. Lapsilta kielletty. Kuinka suojella lasta mediatraumalta. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Mediakasvatusseura. Toiminta – hankkeet ja tapahtumat. Osoitteessa: <http://www.mediakasvatus.fi/seura/toiminta>. 8.12.10
- Menetelmäopetuksen tietovaranto. Mittaaminen: mittarin luotettavuus. Osoitteessa: <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/mittaaminen/luotettavuus.html#opera>. 2.7.2008
- Mustonen, A. – Pulkkinen, L. 2003. Teknologian arviointeja. Osa 14: Sosiaalinen alkupääoma ja tietotekniikka: loppuraportti. Eduskunnan kanslian julkaisu 1/2003. Helsinki: Tulevaisuusvaliokunta.
- Mäkinen T. – Borodulin, K. - Tammelin, T. – Alapappila, A. 2011. Fyysinen aktiivisuus. Teoksessa: Mäki P.– Wikström K. - Hakulinen-Viitanen T.– Laatikainen T. (toim.) Terveystarkastukset lastenneuvolassa ja kouluterveydenhuollossa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.
- Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Niinistö, H. – Ruhala, A. 2007. Pienten lasten mediakasvatus. Julkaisussa Kynäslahti, H. – Kupiainen, R. – Lehtonen, M. (toim.) Näkökulmia mediakasvatukseen. Mediakasvatusseuran julkaisuja 1/2007. Osoitteessa: <http://www.mediakasvatus.fi/publications/ISBN978-952-99964-1-4.pdf>. 7.3.2011
- Niinistö, H. (toim.) – Ruhala, A. (toim.) – Henriksson, A – Pentikäinen, L. 2006. Mediametkaa! Kasvattajan käsikirja kaikilla mausteilla. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.
- Paavilainen, H. - Voittoinen T. 2007. Leikki-ikäisen vanhemmille. Opinnäytetyö. Osoitteessa <http://ppp.laurea.fi/Linkit/Valmis301107.pdf>. 6.2.2011.
- Salokoski, T. 2007. Turvallista mediamatkaa! Taitavaksi tulkitusjaksi aikuisen tukemana. Teoksessa: Pentikäinen, L. (toim.) – Ruhala, A. (toim.) – Niinistö, H. (toim.). Mediametkaa! Osa 2 – Kasvattajan matkaopas lasten mediamaailmaan. Helsinki: Mediakasvatusseura Metka ry.

- Salokoski, T. – Mustonen, A. 2007. Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin – katsaus tutkimuksiin sekä kansainvälisiin mediakasvatuksen ja –sääntelyn käytäntöihin. Mediakasvatusseuran julkaisuja. Osoitteessa <http://www.mediakasvatus.fi/publications/ISBN978-952-99964-2-1.pdf>. 2.3.2011.
- Salokoski, T. 2006. Pelinappulat. Teoksessa: Niinistö, H. (toim.) – Ruhala, A. (toim.) – Henriksson, A – Pentikäinen, L. Mediametkaa! Mediakasvattajan käsikirja kaikilla mausteilla. Opetusministeriön Mediamuffinssi-hanke. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.
- Salokoski, T. 2005. Tietokonepelit ja niiden pelaaminen. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2004. Lastenneuvola lapsiperheiden tukena. Opas työntekijöille. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2004:14. Helsinki. 3.2.2012
- Suomen elokuvaäätiö 2011. Elokuvaluvuosi 2010. Hautamäki, R. (toim.) – Kemppinen, P. (toim.) Osoitteessa <http://www.ses.fi/dokumentit/Elokuvaluvuosi%202010%20Facts%20&%20Figures.pdf>. 2.1.2012.
- Suomen mediaopas. Osoitteessa <http://www.mediaopas.com/sanasto/audiovisuaalinen/>. 3.1.2011
- Suoranta, J. – Lehtimäki, H – Hakulinen, S. 2001. Lapset tietoyhteiskunnan toimijoina. Tietoyhteiskunnan tutkimuskeskuksen työraportteja 16/2001 Tampere: Tampereen yliopisto.
- Tilastokeskus 2009. Video ja DVD-tallenteiden katseluun käytetty aika 1997-2007. Osoitteessa: <http://www.stat.fi/til/jvie/tau.html>. 10.3.2009.
- Valkonen, S. – Pennonen, M. – Lahikainen, A.R. 2005. Televisio pienten lasten arjessa. Teoksessa Mäyrä, F. (toim.) Lapsuus mediamaailmassa. Näkökulmia lasten tietoyhteiskuntaan. Tampere: Gaudeamus Kirja.
- Valli, R. 2010. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Aaltola, J.(toim.) – Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistokeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Valtion elokuvatarkastamo. Elokuvat. Osoitteessa <http://www.vet.fi/elokuvat.php>. 22.10.2010
- Valtion elokuvatarkastamo. Ikärajasuosituksen perusteet. Osoitteessa http://www.vet.fi/elokuvat_ikarajaluokitus.php 2.11.2010.
- Valtion elokuvatarkastamo. Pelien ikärajasuosituksen perusteet. Osoitteessa http://www.vet.fi/pelit_ikarajaluokitus.php. 3.2.2011.

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta. 2011. Osoitteessa <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110338> 4.2.2012

Vehkalahti K. 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Viestintävirasto. Lapsille haitalliset ohjelmat. Osoitteessa <http://www.viestintavirasto.fi/index/media/mediavalvonta/lapsillehaitallisetohjelmat.html>. 1.4.2010

LIITTEET

Toimeksiantosopimus	LIITE 1.
Tutkimuslupa	LIITE 2.
Saatekirje	LIITE 3.
Kyselylomake	LIITE 4.

LIITE 1 – TOIMEKSIANTOSOPIMUS

Rovaniemen
ammattikorkeakoulu
University of Applied Sciences

TOIMEKSIANTOSOPIMUS

Lomake A3

Toimeksi- antaja	Nimi (esim. yritys) <i>Rovaniemen kaupunki</i> Yhteystiedot (yhteyshenkilö, puhelin, sähköposti) <i>Kaisa Käytävä Kaisa Käytävä Rovaniemi, fi 0400 694772</i>	
	Työn aihe <i>3-5 vuotiaiden lasten mediakäyttäytyminen</i>	
Tekijä	Nimi <i>Tina Lonnikko</i>	Opiskelijanumero 0600320
	Katuosoite Rieskonpöytä 1 D	Postinumero 96910
	Puhelin 040-8361646	Postitoimipaikka Rovaniemi
	Koulutusala ja -ohjelma Hoitotyö, Terveydenhoitaja	Sähköpostiosoite tina.lonnikko@edu.ramk.fi
Ohjaaja	Nimi <i>Aila Niskala</i>	Ryhmätunnus 70208
	Toimipaikka ja osoite <i>RAMK, SOTE Porokatu 35, 96400 Rovaniemi</i>	Oppiarvo ja tehtävänimike <i>Lehtori</i>
	Puhelin <i>020 798 5832</i>	Sähköpostiosoite <i>Aila.Niskala@ramk.fi</i>
Toimeksiantosopimuksen ehdot		
Ohjaus	Ohjaava opettaja valvoo työtä ammattikorkeakoulun puolesta ja antaa työn edellyttämiä ohjeita ja neuvoja. Ammattikorkeakoulu ja opettaja eivät ole konsulttivastuussa työstä.	
Dokumen- tointi	Ammattikorkeakoulun opinnäytetyöraportit ovat julkisia. Työstä laaditaan ammattikorkeakoulun opinnäytehjeen mukainen kirjallinen esitys, josta toimitetaan yksi kansittu kappale ammattikorkeakoulun kirjastoon tai julkaistaan sähköisessä muodossa Theseus-verkkokirjastossa. Työ arkistoidaan oppilaitoksella sekä tulostettuna että sähköisessä muodossa.	
	Työ on vapaasti lainattavissa ammattikorkeakoulun kirjastossa.	☐
Omistus- ja käyttö- oikeudet	Työn tulokset ja tekijänoikeudet ovat toimeksiantajan omaisuutta. Oppilaitoksella on oikeus hyödyntää työn tuloksia opetuksessa.	☐
Lisäksi sovitaan		☐
Salassapito	Ohjaavilla opettajilla ja opinnäytetyön tekijöillä on salassapitovelvollisuus työn aikana esille tulleisiin luottamuksellisiin asioihin. Toimeksiantajan tulee tarkistaa, että julkaistava opinnäytetyö ei sisällä salassa pidettävää aineistoa.	
	Tätä sopimusta on laadittu kolme (3) samansisältöistä kappaletta, yksi (1) kullekin sopimuksen osapuolelle. Sopimus perustuu ammattikorkeakoulun hyväksymään tutkimus-/työsuunnitelmaan ja se astuu voimaan allekirjoitushetkeltä.	

	Paikka ja päivämäärä	Allekirjoitus
Toimeksiantaja	<i>21.9.-10 Rovaniemi</i>	<i>Kaisa Käytävä</i>
Tekijä	<i>21.9.-10 Rovaniemi</i>	<i>Tina Lonnikko</i>
Ohjaaja	<i>Rovaniemi 20/9 -10</i>	<i>Aila Niskala</i>

Rovaniemen ammattikorkeakoulu
Jokiväylä 13, 96300 ROVANIEMI
puh.020 798 4000 (vaihde), faksi 020 798 5499
opintoaineisto@ramk.fi
www.ramk.fi

LIITE 2 – TUTKIMUSLUPA

 Rovaniemi
 Terveyspalvelukeskus
 Palvelupäällikkö
 Tapio Raasakka

Viranhaltijapäätös

1.4.2011/10 §

Dno KAUPKIRJ: 227 /2011

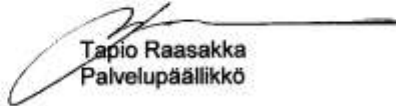
Tutkimuslupa/Tiina Lonnakko

Asia Rovaniemen ammattikorkeakoulun terveydenhoitajaopiskelija Tiina Lonnakko anoo tutkimuslupaa opinnäytetyölleen Media leikki-ikäisen lapsen arjessa - Vanhemmille suunnattu kyselytutkimus 3-5 -vuotiaiden lasten median käytöstä. Tutkimuksessa kartoitetaan rovaniemeläisten 3-5 -vuotiaiden lasten median käyttöä ja sisältöä sekä tarkastellaan vanhempien mielipiteitä lasten median käytöstä. Tutkimus kohdentuu television, tietokoneen, pelikonsolien ja Internetin käyttöön. Aineisto kerätään kyselylomakkeella, joka jaetaan keskustan neuvolan terveydenhoitajien toimesta.

Päätös Myönnetään tutkimusluvan Tiina Lonnakolle.

Tutkimuksessa on noudatettava henkilötietolain ja julkisuuslain säännöksiä.

Tutkimuksesta tulee toimittaa yksi kappale Rovaniemen kaupungin terveystalokeskuksen käyttöön ja se lähetetään osoitteeseen Rovaniemen kaupunki, Terveystalokeskus, PL 8216, 96101 Rovaniemi.

Allekirjoitus

Tapio Raasakka
 Palvelupäällikkö

Toimeenpano

Lonnakko Tiina, Kukkola Lempi, Laurila Tarja

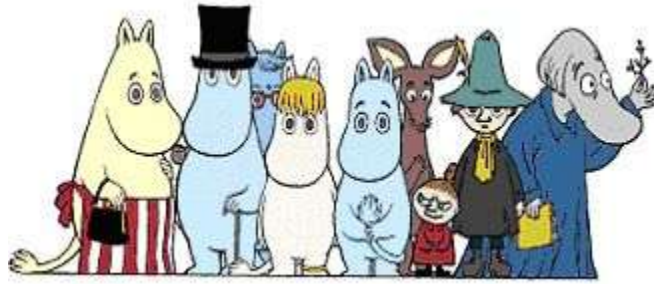
Muutoksenhakuosoitus

Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen. Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksensä tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän (7) päivän kuluessa kirjeen lähettämisestä. Kunnan jäsenen katsotaan saaneen tiedon päätöksestä, kun päätös on asetettu yleisesti nähtäväksi.

Valitusviranomainen

Rovaniemen kaupunki
 Sosiaali- ja terveystalokeskusten johtokunta
 Postiosoite: PL 8216, 96101 Rovaniemi
 Käyntiosoite: Rovakatu 2

LIITE 3 - SAATEKIRJE

Arvoisat vanhemmat!

Olen Rovaniemen ammattikorkeakoulussa 3. lukuvuotta opiskeleva terveydenhoitajaopiskelija ja teen opinnäytetyötä aiheesta **Media leikki-ikäisen lapsen arjessa**. Tarkoitukseni on kartoittaa rovaniemeläisten 3-5 -vuotiaiden lasten median käytön määrää ja sisältöä sekä tarkastella vanhempien mielipiteitä lasten median käytöstä. Tutkimukseni kohdentuu television, tietokoneen, pelikonsolien ja Internetin käyttöön. Tulokset auttavat neuvolan terveydenhoitajia kartoittamaan perheiden mediakasvatuksellisen ohjauksen tarvetta. Opinnäytetyön toimeksiantaja on Rovaniemen kaupungin terveysneuvonta ja kyselylomakkeet jaetaan keskustan neuvolan terveydenhoitajien toimesta kevään 2011 aikana.

Kyselyyn osallistuminen on täysin luottamuksellista. Vastaaminen tapahtuu nimettömänä eikä vastaajan henkilöllisyys tule ilmi missään vaiheessa. Kyselylomakkeeseen vastataan vain yhden lapsen osalta. Jos perheessänne on useampi tähän ikäryhmään kuuluva lapsi, voitte halutessanne täyttää heistä jokaisesta oman kyselyn. Voitte myös itse tehdä valinnan, ketä ikäryhmään kuuluvista lapsista tarkastelette, jos haluatte täyttää vain yhden lomakkeen. Vastaamiseen kuluu aikaa noin 10-15 minuuttia. Kyselylomake on valmiiksi vastauskuoressa, jonka postimaksu on maksettu. Vastauskuori tulee toimittaa postiin kahden viikon kuluessa.

Jos Sinulla tulee jotain kysyttävää tutkimukseen liittyen, vastaan mielelläni.

Ystävällisin terveisin,

Tiina Lonnakko

tiina.lonnakko@edu.ramk.fi

Rovaniemen ammattikorkeakoulu

LIITE 4 – KYSELYLOMAKE

Media leikki-ikäisen lapsen arjessa - Kyselylomake

Taustatiedot

Rastita oikea vaihtoehto

1. Vastaaja

- Äiti
- Isä
- Muu huoltaja

2. Vastaajan ikä

- alle 20 vuotta
- 20-25 vuotta
- 26-30 vuotta
- 31-35 vuotta
- 36-40 vuotta
- yli 41 vuotta

3. Lapsen ikä

- 3-vuotias
- 4-vuotias
- 5-vuotias

4. Onko lapsi hoidossa kodin ulkopuolella?

- kyllä
- ei

5. Lapsen sukupuoli

- tyttö
- poika

6. Perheen lasten lukumäärä

---

7. Perheen muiden lasten ikä/iät:

Tutkimuskysymykset

Ympyröi oikea vaihtoehto

8. Kotona käytössä olevat kuvaa käyttävät medialaitteet/tuotteet

	Kyllä	Ei
8 a) Televisio	1	2
8 b) DVD-soitin	1	2
8 c) Pelikonsoli (Playstation, X-box ym)	1	2
8 d) Tietokone	1	2
8 e) Internet	1	2
8 f) Maksulliset kanavapaketit (Viasat, MTV3+ yms.)	1	2

9. Kuinka paljon lapsesi keskimäärin käyttää kyseisiä laitteita viikossa?

	Päivittäin	Useita kertoja viikossa	1-2 kertaa viikossa	Harvemmin kuin kerran viikossa	Ei koskaan
Televisio	1	2	3	4	5
DVD-soitin	1	2	3	4	5
Pelikonsoli	1	2	3	4	5
Tietokone / Internet	1	2	3	4	5

10. Silloin kun lapsesi käyttää kyseisiä laitteita, kuinka paljon hän kuluttaa siihen aikaansa päivässä?

	Useita tunteja päivässä	2-3 tuntia päivässä	1-2 tuntia päivässä	0-1 tuntia päivässä	Ei lainkaan
Televisio	1	2	3	4	5
DVD-soitin	1	2	3	4	5
Pelikonsoli	1	2	3	4	5
Tietokone / Internet	1	2	3	4	5

11. Onko lapsella medialaitteita omassa huoneessaan?

	Kyllä	Ei
11 a) Televisio	1	2
11 b) DVD-soitin	1	2
11 c) Pelikonsoli	1	2
11 d) Tietokone	1	2

12. Kuinka usein lapsesi katsoo televisiosta seuraavia ohjelmia?

	Päivittäin	Useita kertoja viikossa	1-2 kertaa viikossa	Harvemmin kuin kerran viikossa	Ei koskaan
Lastenohjelmia	1	2	3	4	5
Viihde-ohjelmia (Putous, Hauskat kotivideot ym.)	1	2	3	4	5
Dokumentteja (Avara Luonto ym.)	1	2	3	4	5
Draama sarjoja (Salatut elämät, Kotikatu ym.)	1	2	3	4	5
Tosi-tv sarjoja (Eläinsairaala, Poliisit ym.)	1	2	3	4	5
Asia ohjelmia (Akuutti, 45 minuuttia ym.)	1	2	3	4	5
Urheilu ohjelmia/ lähetyksiä	1	2	3	4	5
Uutislähetyksiä	1	2	3	4	5

13. Mainitse muutama lapsesi suosikki TV-ohjelma

---

14. Kuinka usein lapsesi katsoo seuraavia DVD-tallenteita?

	Päivittäin	Useita kertoja viikossa	1-2 kertaa viikossa	Harvemmin kuin kerran viikossa	Ei koskaan
Piirrettyjä- tai animaatioelokuvia	1	2	3	4	5
TV:stä tuttuja lastensarjoja (esim. Tuomas Veturi, Muumit ym.)	1	2	3	4	5
Ns. koko perheen elokuvia (ei animaatiot)	1	2	3	4	5
Aikuisille suunnattuja elokuvia/ tv-sarja tallenteita	1	2	3	4	5

15. Mainitse muutama lapsesi suosikki DVD-tallenne.

---

16. Kuinka usein lapsesi pelaa pelikonsolilla?

	Päivittäin	Useita kertoja viikossa	1-2 kertaa viikossa	Harvemmin kuin kerran viikossa	Ei koskaan
Seikkailupelejä	1	2	3	4	5
Taistelupelejä	1	2	3	4	5
Tasohyppelypelejä	1	2	3	4	5
Interaktiivisia pelejä (esim. Nintendo Wii:n pelit, Singstar ym.)	1	2	3	4	5
Autoilupelejä	1	2	3	4	5
Oppimispelejä	1	2	3	4	5

17. Mitä konsolipelejä lapsesi pelaa? (Mainitse muutama)

---

18. Kuinka usein lapsesi käyttää tietokonetta?

	Päivittäin	Useita kertoja viikossa	1-2 kertaa viikossa	Hervemmin kuin kerran viikossa	Ei koskaan
Pc-pelien pelaamiseen	1	2	3	4	5
Internetissä pelaamiseen	1	2	3	4	5
Elokvien ja ohjelmien katselemiseen Internetissä	1	2	3	4	5
Elokvien ja ohjelmien katselemiseen tietokoneelta (CD/DVD, ladatut ohjelmat)	1	2	3	4	5
Muuhun toimintaan (esim. piirto-ohjelmat, musiikin kuuntelu)	1	2	3	4	5

19. Mitä pelejä lapsesi pelaa tietokoneella ollessaan? (Mikäli pelaaminen tapahtuu Internetissä, mainitse myös Internet sivusto, jossa peli on pelattavissa.)

---

20. Mitä ohjelmia lapsesi katsoo tietokoneella ollessaan? (Jos ohjelmaa katsellaan netissä, mainitse myös Internet sivusto, jossa ohjelma on katsottavissa. Esim. YouTube, Pikkukakkosen nettisivut ym.)

Vanhempien mielipiteet lasten median käytöstä

21. Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä?

Ympyröi mielestäsi paras vaihtoehto

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	En osaa sanoa	Hieman eri mieltä	Täysin eri mieltä
Elokuvien ikärajat ovat tärkeitä	1	2	3	4	5
Pyrin noudattamaan elokuvien ikärajoja	1	2	3	4	5
Pelien ikärajat ovat tärkeitä	1	2	3	4	5
Pyrin noudattamaan pelien ikärajoja	1	2	3	4	5
Median haitallisuutta vähätellään	1	2	3	4	5
Median haitallisuutta liioitellaan	1	2	3	4	5
Median käyttö vie aikaa lapsen leikiltä ja/tai harrastuksilta	1	2	3	4	5
Media tuottaa lapselle iloa	1	2	3	4	5
Media on tavallinen osa arkea	1	2	3	4	5
Seuraan tai rajoitan lapseni median käyttöä	1	2	3	4	5
Mediakasvatus on tärkeää	1	2	3	4	5
Lapsi pärjää median kanssa yksin	1	2	3	4	5
Mediaa tulisi käyttää yhdessä aikuisen kanssa	1	2	3	4	5
Lapsi osaa itse säädellä median käyttöönsä	1	2	3	4	5
Lapsemme on taitava media-asioissa	1	2	3	4	5
Haluaisin saada enemmän tietoa lasten mediankäyttöön liittyen	1	2	3	4	5

Kiitos osallistumisesta!